

Kauppätieteellinen tiedekunta
Talouden ja yritys juridiikan laitos
Rahoitus

26.11.2009

**ELÄKESÄÄSTÄMINEN NYT JA TULEVAISUUDESSA
– MITÄ LAKI PITKÄAIKAISSÄÄSTÄMISESTÄ
TUO TULLESSAAN?**

Kandidaatintutkielma
Marjo Syrjä
0315338

SISÄLLYSLUETTELO

1	JOHDANTO	1
2	ELÄKEJÄRJESTELMÄ LYHYESTI	3
3	ERI ELÄKESÄÄSTÄMISMUOTOJA	5
3.1	Vapaaehtoinen eläkevakuutus	5
3.2	Tilissästäminen	6
3.3	Joukkovelkakirja	7
3.4	Sijoitusrahastot	8
3.4.1	Osakerahastot	10
3.4.2	Yhdistelmärahastot	10
3.4.3	Lyhyen koron ja keskipitkän koron rahastot	10
3.4.4	Pitkän koron rahastot	11
3.5	Osakesijoittaminen	11
4	ELÄKESÄÄSTÄMINEN SUOMESSA	13
5	ELÄKESÄÄSTÄMISEN TULEVAISUUS	15
5.1	Eläkesäästämisen lakiuudistus (PS-laki)	16
5.2	PS-lain vaikutukset eläkesäästäjän näkökulmasta	18
5.3	Säästöjen verotus kuolemantapauksessa	20
5.4	PS-lakimuutos pankin näkökulmasta	21
6	TUOTTOJEN VERTAILUA	24
6.1	Eläkevakuutus vs. suora rahastosijoitus	25
6.2	PS-sopimus vs. suora rahastosijoitus	28
7	JOHTOPÄÄTÖKSET	34
	LÄHTEET	36
	LIITTEET	

1 JOHDANTO

Eläkesäästäminen sekä sen ympärillä pyörivät lakiuudistukset ovat tällä hetkellä polttavia puheenaiheita sekä mediassa että kansalaisten keskuudessa. Lakisääteisen eläketurvan riittävyys askarruttaa yhä useampia ja samalla vapaaehtoisen eläkesäästäminen suosio on kasvanut. Pelko tulevaisuuden epävarmuudesta ja toisaalta viime vuosien jatkuvat eläkeuudistukset ovat saaneet kansalaiset varpailleen. Lisäksi väestön ikärakenteen muutos lähivuosina tulee omalta osaltaan lisäämään paineita eläkkeen riittävyyteen.

Vaihtoehtoja vapaaehtoiseen eläkesäästämiseen on tarjolla useita. Osa haluaa säästää turvallisesti vain pankkitililleen ja toiset ovat valmiita ottamaan myös riskejä suurempien tuottojen toivossa. Eläkesäästäjän saamaa veroetua on tosin tähän asti tarjottu vain vapaaehtoisen eläkevakuutuksen ottajille. Tähän on kuitenkin tulossa muutos. Vuoden 2010 alussa voimaan tuleva laki pitkäaikaissästämisestä (PS-laki) mahdollistaa verotuetun säästämisen muihinkin vaihtoehtoihin kuin pelkästään eläkevakuutuksiin. Muutos tulee merkittäväällä tavalla vaikuttamaan eläkesäästämiseen ja varsinkin kilpailun palveluntarjoajien kesken odotetaan lisääntyvän, kun vakuutusyhtiöiden hallitsema monopoli päättyy.

Tässä tutkielmassa tullaan käsittelemään eläkesäästämistä Suomessa ja kertomaan eri säästämisvaihtoehdoista. Tarkoituksena on antaa yleiskuva Suomen tämän hetken eläkesäästämisestä, joka elää keskellä muutosta. Tutkielman pääpaino on eläkesäästämisen tulevaisuudessa ja työssä pohditaan erityisesti PS-lain sisältöä ja sen vaikutuksia eläkesäästämiseen.

Työssä tullaan aluksi käsittelemään lyhyesti Suomen eläkejärjestelmää, jotta lukija hahmottaisi pääpiirteissään miten lakisääteinen eläketurva muodostuu. Työn kolmannessa osiossa esitellään lyhyesti erilaisia eläkesäästämisen vaihtoehtoja. Työn neljäs ja viides osio paneutuvat syvemmin eläkesäästämisen nykyhetkeen sekä tulevaisuuteen. Tulevaa lakimuutosta käsitellään tarkemmin luvussa 5.

Eläkesäästämisen lakimuutos tulee osaltaan vaikuttamaan merkittävästi myös vakuutusyhtiöiden ja pankkien toimintaan. Pankit tulevat tarjoamaan uusia pitkäaikaissäästämiseen soveltuvia tuoteratkaisuja ja kenties uudistamaan palvelujaan. Uudistuksista ei kuitenkaan haluta kertoa vielä kaikkea tässä vaiheessa, mutta miten pankissa suhtaudutaan tulevaan lakimuutokseen? Tätä käsitellään luvun 5 viimeisessä osiossa, jossa on erään Nordean sijoitusjohtajan haastattelu.

Tutkielman kuudennessa luvussa vertaillaan vapaaehtoista eläkevakuutusta suoraan rahastosijoittamiseen erilaisten laskelmien avulla. Laskuissa on pyritty vertailemaan erilaisten kulurakenteiden ja tuotto-odotusten vaikutusta kertyneeseen säästösummaan ja lopputuloksia on havainnollistettu kuvioden avulla. Luvussa on myös omana osanaan pohdittu tulevan PS-lain vaikutuksia ja tehty oletuslaskelmia, joissa on vertailtu kuvitteellista PS-sopimusta suoraan rahastosijoittamiseen. Lopuksi luvussa 7 on tehty yhteenveto käsitellyistä aiheista ja pohdittu tutkielman johtopäätöksiä.

Tätä tutkielmaa tehdessäni on tässä työssä käsiteltävä laki pitkäaikaissäästämisestä pelkkä lakiehdotus, eikä se ole saanut lopullista eduskunnan hyväksyntää. En kuitenkaan usko, että mikään tulee lakiesitystä tyrmäämään. Lakivalmistelutkin ovat jo sen verran pitkällä, että voimme melko varmasti elää siinä uskossa, että laki tulee vuoden 2010 alusta voimaan.

2 ELÄKEJÄRJESTELMÄ LYHYESTI

Suomessa lakisääteinen eläketurva muodostuu ansiotyöhön perustuvasta työeläkkeestä sekä vähimmäisturvan tarjoavasta kansaneläkkeestä. Työeläke turvaa työssäoloaikana saavutetun kulutustason kohtuullisen säilymisen eläkeaikana. Kansaneläke puolestaan takaa vähimmäiseläkkeen turvan sellaiselle eläkkeensaajalle, joka lyhyen työuran tai matalan ansiotasonsa vuoksi saisi vain vähäistä työeläkettä tai jolla ei olisi oikeutta työeläkkeeseen lainkaan. (Eläketurvakeskus 2007)

Eläke-etuudet työ- ja kansaneläkejärjestelmissä ovat muodoltaan hyvin samanlaisia. Mikäli omien ansio-eläkkeiden määrä jää vähäiseksi, kansaneläke takaa turvan mm. vanhuus-, työkyvyttömyys- tai työttömyyseläkkeen muodossa. Leskille ja lapsille maksetaan yleistä perhe-eläkettä. Kansaneläkkeen merkitys työeläkejärjestelmän kehittyessä on vuosien myötä vähentynyt. Eläkkeensaajalla ei ole enää oikeutta kansaneläkkeeseen, mikäli työeläke on vähintään reilu 1 000 € kuukaudessa. (Eläketurvakeskus 2007)

Eläkkeen suuruuteen vaikuttavat työuran aikaisten vuotuisten työansioden yhteismäärä. Eläkettä kertyy 18 vuoden iästä 53 vuoden ikään 1,5 prosenttia kunkin työssäolovuoden työansioista. Tämän jälkeen karttumisprosentti on 63 vuoden ikään asti 1,9 prosenttia ja yli 63-vuotiaana tehty työ kerryttää 4,5 prosenttia 68 vuoden ikään asti. Viimeisinä työvuosina karttumisprosentti on korkeampi, koska tavoitteena on saada työntekijöitä pidentämään työuriaan ns. kannustinkarttuman avulla. (Eläketurvakeskus 2007)

Yksityisellä sektorilla työeläketurvaa hoitavat eläkekassat, työeläkevakuutusyhtiöt ja eläkesäätiöt sekä maatalousyrittäjien ja merimiesten erityiseläkelaitokset. Julkisella puolella työeläketurvaa hoitavat omat työeläkelaitokset. Eduskunnan valvonnan alainen Kansaneläkelaitos hallinnoi kansaneläkejärjestelmää. (Eläketurvakeskus 2007)

Työnantajan ja työntekijän maksamilla työeläkemaksuilla saadaan pääasiassa rahoitettua eläkkeitä. Työeläkemaksun suuruus on suhteutettu vakuutetun työansioihin ja se peritään vakuutettua kohden. Vakuutetuiksi lasketaan 16–68-vuotiaat työntekijät ja yrittäjät. Valtio osallistuu kustannuksiin osittain joidenkin lakien mukaisissa eläkemenoissa. Kansaneläkkeet rahoitetaan pelkästään työnantajan maksuin sekä verovaroin. (Eläketurvakeskus 2007)

Eläkejärjestelmien rahoitusperiaatteet voidaan jakaa jakojärjestelmään ja rahastoivaan järjestelmään. Jakojärjestelmässä vuotuiset eläkemenot katetaan eläkevakuutusmaksuilla, jolloin työssäkäyvä sukupolvi maksaa eläkkeellä olevien eläkkeet. Rahastoivassa järjestelmässä jokainen sukupolvi maksaa omat eläkkeensä ja työntekijä tavallaan säästää osan palkastaan eläkettään varten. Suomessa sovelletaan yksityisalojen työeläkejärjestelmässä osittain rahastoivaa tekniikkaa, jossa noin neljännes maksuista rahastoidaan ja loput käytetään maksussa olevien eläkkeiden maksuun. (Eläketurvakeskus 2007)

Vuoden 2008 lopussa keskimääräinen kokonaiseläke oli 1 266 € ja pelkästään kansaneläkettä saavilla 592 €. (Kela 2009) Pelkkää työeläkettä sai arvion mukaan 50 % Suomessa asuvista eläkkeensaajista. Sekä kansaneläke- että työeläkejärjestelmästä eläkettä saavia oli 43 % ja pelkästään kansaneläkettä sai 7 %. Vuoden 2008 lopussa Suomessa oli yhteensä noin 1 265 000 eläkkeensaajaa. (Kokonaiseläke 2009)

Eläkkeen suuruuteen alkaa vuoden 2010 alusta lähtien ensimmäistä kertaa vaikuttaa elinaikakerroin. Sen avulla pyritään rajoittamaan eläkekustannusten kasvua ja varaudutaan eliniän pitenemiseen. Elinaikakerroin vaikuttaa vanhuuseläkkeen määrään ja se koskee vuonna 1948 ja sen jälkeen syntyneitä. Keskimääräisen eliniän noustessa pienentää elinaikakerroin kuukausieläkettä. Sen kuukausieläkettä leikkaavan vaikutuksen voi kompensoida jatkamalla työelämässä hieman pidempään. (Työeläke 2009)

3 ERI ELÄKESÄÄSTÄMISMUOTOJA

Moni kotitalous haluaa lakisääteisen eläketurvan lisäksi säästää eläkepäiviään varten eri säästämismuodoilla. Lakisääteinen eläkesumma saattaa monella jäädä riittämättömäksi ja epävarmuus tulevaisuudesta saa monet pohtimaan eläkesäästämisen mahdollisuuksia. Säästämispäätöstä tehdessä on eläkesäästäjän hyvä ensin miettiä, minkälainen riskitaso on juuri hänelle sopiva ja vertailla eri vaihtoehtoja keskenään. Hyvänä vinkkinä voidaan sanoa, että iän karttuessa on sijoitusten painotusta usein syytä muuttaa vähäriskisempään suuntaan. Jos taas sijoitushorisontti pitenee, riskiä voi ottaa enemmän.

Minkälaisia eri säästämismuotoja on eläkesäästäjälle tarjolla, jos tarkoituksena on säästää eläkepäiviä varten? Erilaisia vaihtoehtoja löytyy useita ja seuraavassa käsitellään niistä vain yleisimpiä: vapaaehtoinen eläkevakuutus, pankkitalletukset, joukkovelkakirjalainat, rahasto- sekä osakesijoittaminen. Tarkoituksena on pohtia eri säästömuotojen soveltuvuutta eläkesäästäjälle ja kertoa lyhyesti myös niiden verotuksen pääpiirteistä.

3.1 Vapaaehtoinen eläkevakuutus

Vapaaehtoinen eläkevakuutus on sijoitusmuoto, jossa vakuutusnottaja maksaa säännöllisesti sopimuksessa sovitun summan vakuutusyhtiölle. Vakuutusnottajan saavutettua tietyn iän maksaa vakuutusyhtiö vakuutetulle eläkettä sovitussa eläkeerissä. Säästäjän maksamat varat ovat sidottuina eläkeikään asti ja lisäksi vakuutusyhtiö perii vakuutusnottajalta erilaisia hoitokuluja. Eläkevakuutus poikkeaa muista säästötavoista siinä, että maksuista saa vuosittain vähentää verotuksessa 28 %, vähennysten yläraja on 1400 euroa. Kun säästöjä sitten eläkkeellä nostetaan, joutuu jokaisesta nostetusta eurosta maksamaan pääomaveroa (28 % vuonna 2009). Ideana on ikään kuin verotuksen siirtäminen tulevaisuuteen.

Vapaaehtoiset eläkevakuutukset voidaan jakaa perinteisiin ja sijoitussidonnaisiin vakuutuksiin. Ns. perinteisessä eläkevakuutuksessa vakuutusyhtiö maksaa säästöille laskuperustekorkoa eli vakuutusyhtiön lupamaa kiinteää korkoa sekä

asiakashyvitystä riippuen vakuutusyhtiön kunakin vuonna tekemästä tuloksesta. Sijoitussidonnaisessa eläkevakuutuksessa tuotto perustuu asiakkaan itse valitsemien sijoituskohteiden (usein rahasto) tuottoon. Sijoitussidonnaisissa vakuutuksissa tuotto voi olla korkeampi, mutta samalla asiakas joutuu itse kantamaan riskin vakuutussäästön arvon alenemisesta. (Finanssivalvonta 2009)

Verotuksessa vapaaehtoisen eläkevakuutuksen maksuja voi vähentää vakuutetun pääomatuloista enintään 5 000 euroa vuodessa. Verotuskelpoisuus astuu voimaan, mikäli vakuutetun eläkkeelle jäämisikä on vakuutusehtojen mukainen (vähintään 62 vuotta). PS-lakiuudistuksen takia 18.9.2009 ja sen jälkeen otetuissa vakuutuksissa eläkeiän on oltava 63 vuotta. Vain poikkeustapauksissa pääoma voidaan palauttaa ennen ehtojen mukaista eläkeikää. Tällaisia tapauksia ovat vähintään vuoden kestänyt työttömyys, pysyvä työkyvyttömyys, puolison kuolema tai avioero. (Veronmaksajat 2009)

Eläkemaksuja verotetaan ansio- tai pääomatulona riippuen siitä, miten vastaava vakuutusmaksu on vähennetty. Vuoden 2005 loppuun saakka vakuutusmaksujen vähennyksessä käytettiin ansiotuloverotusta, mikäli vakuutus oli otettu ennen 6.5.2004. Näin ollen niiden maksujen perusteella maksettu eläke verotetaan tulevaisuudessakin ansiotulona. Vuoden 2006 alusta maksetuista vakuutusmaksuista sekä niiden tuoton perusteella maksetuista eläkkeestä käytetään pääomatuloverotusta. (Veronmaksajat 2009)

Eläkevakuutusten saama veroetuus laajenee vuonna 2010 koskemaan myös muita pitkäaikaissäästämiseen soveltuvia tuotteita. Samalla myös eläkevakuutuksien ehtoihin tulee huomattavia muutoksia. Tulevasta lakimuutoksesta kerrotaan tarkemmin luvussa 5.

3.2 Tilisäästäminen

Tilisäästämisen suosio on pitänyt pintansa suomalaisten keskuudessa ja yli 70 prosenttia suomalaisista panee säästöjään tilille ja puolet säästää ilman sen

tarkempaa suunnitelmaa. Tämä käy ilmi Nordean kesäkuussa tekemästä haastattelututkimuksesta (Nordea 2009). Tilisäästäminen on hyvä vaihtoehto silloin, kun haluaa varautua yllättäviin menoihin tai säästää suunnitelmallisesti kohti jotakin tavoitetta.

Pankkitalletukseksi on mahdollista valita esimerkiksi käyttö- tai sijoitustili tai määräaikainen talletustili. Tilisäästäminen soveltuu enemmänkin lyhyen ajan säästämiseen, koska säästöistä saatu tuotto on suhteellisen matala. Pidemmän ajan säästöjä on mahdollista tallettaa esimerkiksi kuuden kuukauden määräaikaistilille, jolloin tuotto on tavallista käyttötiliä korkeampi. Talletustileistä saatavat korot ovat korkotulon lähdeveronalaisia korkoja, joten pankki perii lähdeveron samalla kun korko maksetaan saajalle (28 % vuonna 2009). Lähes kaikki Suomessa toimivat pankit ovat talletussuojan piirissä, jolloin tallettajien varat ovat turvattuina 50 000 euroon saakka.

Eläkesäästäjän näkökulmasta tilisäästäminen on turvallinen ja vartenotettava säästämismuoto. Lähes jokaisella on joissain elämän vaiheessa säästöjä tilillä. Kuitenkin tilisäästämisestä saatava tuotto talletuksille on hyvinkin matala, joten tuottohakuiseksi säästäjälle tilisäästäminen ei yksinään ole riittävä vaihtoehto.

3.3 Joukkovelkakirja

Talletuksia paremman tuoton saa joukkovelkakirjasijoituksilla ja sopivin säästämisäika on muutamia vuosia. Sijoitusmuotona niiden riskisyys vaihtelee lähes riskittömästä (valtion obligaatio) suurehkoon riskiin (high yield – laina). Tässä työssä kuvaillaan vain lyhyesti perinteisen joukkovelkakirjan ominaisuuksia, eikä tarkoituksena ole perehtyä sen syvemmin erilaisten joukkovelkakirjalainojen muotoihin.

Joukkovelkakirjalaina on yrityksen, valtion, kunnan tai muun yhteisön ottama laina yleisöltä ja tämä tapahtuu laskemalla liikkeelle joukkovelkakirjalainoja. Pienin sijoitettava summa on yleensä 1000 euroa. Lainanottajan eli liikkeellelaskijan on ilmoitettava lainaehdoissa laina-aika ja nimelliskorko. Takaisinmaksu voi tapahtua

vuosittaisina lyhennyksinä tai kertasuorituksena laina-ajan päättyessä. Sijoittajan on usein myös mahdollista käydä kauppaa joukkovelkakirjoilla laina-aikana. (Korko-opas 2009)

Joukkolainan tuotto koostuu korosta ja mahdollisesta myyntivoitosta tai – tappiosta. Lainanottajan maksaessa lyhennyksen ja koron vuosittain, kokonaistuotto alkuperäiselle summalle riippuu siitä, minkä suuruisella korolla nämä saadut rahat on mahdollista sijoittaa uudelleen. Sijoitushetkellä ei siis ole mahdollista laskea lainan kokonaistuottoa. Mikäli lainan myy kesken sijoitusajan, voi arvioitu tuotto olla todellisuudessa joko korkeampi tai matalampi. Sijoittajan pitäessä velkakirjan koko laina-ajan, ei myyntitappion riskiä muodostu. Pitkäaikaisten lainojen reaalityttö saattaa kuitenkin kärsiä inflaation vaikutuksesta. (Korko-opas 2009)

Riski ja korko kulkevat joukkovelkakirjalainoissa käsi kädessä. Liikkeeseenlaskijan on maksettava sitä korkeampaa korkoa, mitä korkeampi riski takaisinmaksuun liittyy. Tämän vuoksi muiden lainanottajien kuin valtion on maksettava sijoittajille suurempaa korkoa korvauksena riskinotosta. Sijoittaja voi valita eri joukkovelkakirjoista itselleen sopivan vaihtoehdon oman riskinkantokykynsä mukaan. Turvallisimpia vaihtoehtoja ovat valtion sekä muiden julkisyhteisöjen joukkovelkakirjalainat ja näitä riskisempiä puolestaan yritysten liikkeelle laskemat joukkovelkakirjalainat. (Korko-opas 2009)

Joukkovelkakirjan myynnistä saatavaa mahdollista voittoa verotetaan pääomatulona (28 % vuonna 2009). Joukkolainan korko lasketaan yleensä korkotulon lähdeveron alaiseksi tuloksi, mutta kaupan yhteydessä kertyneet korkohyvitykset verotetaan pääomatuloina. Tarkempia verotusohjeita voi lukea mm. Pörssisäätiön vuosittain ilmestyvästä sijoittajan vero-oppaasta.

3.4 Sijoitusrahastot

Sijoitusrahastoista on tullut kätevä ja suosittu tapa säästäjien keskuudessa. Se on helppo sijoituskohte niille, jotka eivät itse ehdi tai halua seurata

arvopaperimarkkinoiden tapahtumia päivittäin. Sijoittajan on kuitenkin syytä tutustua huolellisesti eri rahastovaihtoehtoihin, sillä niiden tuotot ja riskit poikkeavat toisistaan. Rahastosijoittamisessa kuluja peritään lisäksi mm. osuuden hankinnasta, siitä luopumisesta sekä mahdollisesti myös rahasto-osuuden säilyttämisestä. Sijoitusrahastot voidaan jakaa osakerahastoihin, yhdistelmärahastoihin, pitkän koron rahastoihin, keskipitkän koron rahastoihin sekä lyhyen koron rahastoihin.

Sijoitusrahastoa hoitava rahastoyhtiö kerää säästäjien varoja yhteen ja sijoittaa ne useisiin eri arvopapereihin, jotka yhdessä muodostavat sijoitusrahaston. Rahaston omistavat ne, jotka ovat siihen sijoittaneet. Sijoitusrahasto-osuudet on jaoteltu tuotto-osuuksiin ja kasvuosuuksiin. Tuotto-osuuksien omistajille maksetaan vuosittain syntynyt tuotto. Sen sijaan kasvuosuuksien omistajat eivät saa vuosittaista tuottoa, vaan tuotto kasvattaa osuuden arvoa. Usein samassa rahastossa on näitä kumpaakin osuutta. (Sijoitusrahasto-opas 2009)

Sijoitusrahaston merkittävimpinä etuina on riskin hajauttaminen sekä rahasto-osuuksien mahdollisuus muuttua ne nopeasti rahaksi. Eri rahastovaihtoehtoista säästäjä voi valita mieleisensä omien preferenssiensä perusteella. Sopivaa rahastoa valitessa on pohdittava mitä varten aikoo säästää (esim. eläke) ja kuinka paljon on halua ja kykyä kantaa riskiä. (Sijoitusrahasto-opas 2009)

Sijoitusrahasto-osuudesta jaettua tuottoa sekä lunastuksen yhteydessä mahdollisesti saatavaa luovutusvoittoa verotetaan pääomatuloina (28 % vuonna 2009). Luovutusvoitto lasketaan vähentämällä myyntihinnasta alkuperäinen hankintahinta. Mahdollista on myös käyttää ns. hankintameno-olettamaa, joka on vähintään 20 % lunastushinnasta. Mikäli luovuttajalla on ollut rahasto-osuudet omistuksessaan vähintään 10 vuotta, vähennyksessä saa vähentää 40 % lunastushinnasta. (Sijoitusrahasto-opas 2009)

Eläkesäästäjän näkökulmasta suora rahastosijoittaminen on hyvä vaihtoehto ja etenkin mahdollisuus nostaa rahat tarvittaessa pois voi olla monelle säästäjälle

tärkeää. Suoran rahastosijoittamisen kannattavuutta suhteessa eläkevakuutukseen vertaillaan työn kuudennessa osiossa.

3.4.1 Osakerahastot

Osakerahastoissa sijoitukset kohdistuvat pääasiassa osakkeisiin. Osakerahastoja on mahdollista luokitella monella eri tavalla, esimerkiksi sijoituskohteiden maantieteellisen sijainnin, yhtiöiden toimialan eli sektorin tai yhtiöiden koon perusteella. Sijoitusrahasto voi erikoistua esimerkiksi tiettyyn toimialaan, kuten metsäteollisuuteen. Osakerahastoihin liittyy olennaisesti riski, koska on mahdotonta etukäteen sanoa miten osakekurssit ja osingot kehittyvät. Sijoittajan ei kannata sijoittaa lyhyeksi aikaa, koska tällöin epävarmuus on suurin. Osakerahastot sijoittavat varat useisiin eri kohteisiin ja eri toimialoille ja pienentävät näin yritysriskiä olennaisesti. (Sijoitusrahasto-opas 2009)

3.4.2 Yhdistelmärahastot

Yhdistelmärahastot sijoittavat sekä osakkeisiin että korkoa tuottaviin arvopapereihin. Rahaston salkunhoitaja seuraa markkinatilanteen kehittymistä ja voi sen mukaan vaihtaa korko- ja osakesijoitusten painotusta rahastossa. Kun osakekurssien odotetaan laskevan, korkosijoitusten osuutta lisätään ja päinvastoin. Rahaston säännöissä määritellään korko- ja osakesijoitusten väliset painoarvot. (Sijoitusrahasto-opas 2009)

3.4.3 Lyhyen koron ja keskipitkän koron rahastot

Lyhyen koron rahastot sijoittavat varansa rahamarkkinoille eli alle vuoden pituisiin korkosijoituksiin. Tavallisimmin kohteena ovat valtion velkasitoumukset, pankkien sijoitustodistukset ja yritysten yritystodistukset. Lyhyen koron rahastot ovat matalariskisiä, vaikkakin osa lyhyen koron rahastoista tavoittelee suurempaa tuottoa sijoittamalla myös yritystodistuksiin, jolloin riski on hieman suurempi. (Sijoitusrahasto-opas 2009) Lyhyen koron rahaston sopiessa parhaiten lyhytaikaiseksi (alle vuoden) sijoitukseksi, ei rahasto oikein sovellu eläkesäästäjälle. Tosin eläkesäästäjäkin voi

halutessaan pitää lyhyen koron rahastoa esimerkiksi pitkäaikaisen osakesalkun kaverina eräänlaisena vararahastona mahdollisiin yllättäviin menoihin.

Keskipitkän koron rahasto on eräänlainen lyhyen ja pitkän koron rahaston välimuoto. Se sijoittaa sekä lyhyt- että pitkäaikaisiin korkoinstrumentteihin sen mukaan, minkälaiset korkomarkkinoiden näkymät ovat. (Sijoitusrahasto-opas 2009)

3.4.4 Pitkän koron rahastot

Pitkän koron rahastot sijoittavat pääosin laina-ajaltaan yli vuoden pituisiin korkosijoituksiin. Liikkeellelaskijoina voivat toimia valtiot, muut julkisyhteisöt ja yritykset. Tuotto-odotus pitkän koron rahastoissa on korkeampi kuin lyhyen koron rahastoissa, mutta vastaavasti korkotason tai luottoriskin muutosten vaikutus on suurempi. (Sijoitusrahasto-opas 2009) Eläkesäästäjä joka arvostaa sijoituksen kohtuullista arvokehitystä, mutta ei halua ottaa osakemarkkinariskiä, voisi harkita esimerkiksi pitkän koron rahastoa.

3.5 Osakesijoittaminen

Osakkeita ostamalla sijoittaja omistaa yhtiöstä osuuden, joka on yhtä suuri kuin hänen omistamiensa osakkeiden yhteenlaskettu osuus koko osakepääomasta. Osakesijoituksen tuotto ja näin ollen myös riski on korkeampi kuin talletusten tai joukkolainojen. Sijoituksen riski kuitenkin rajoittuu sijoitettuun pääomaan. Osakesijoituksen tuotto muodostuu osakkeenomistajille maksetuista osingoista sekä osakkeen arvonnoususta.

Osakesijoitukset ovat houkutteleva vaihtoehto, sillä onnistuessaan ne antavat parhaan mahdollisen tuoton. Osakesäästämisen tärkein sääntö on riskin hajauttaminen: ei kaikkia munia samaan koriin. Tutkimusten mukaan osakkeet tuottavat pitkällä aikavälillä noin viisi prosenttiyksikköä enemmän kuin lähes riskittömät korkosijoitukset (esim. valtion obligaatiot). Näin ollen pitkäaikaisen ja hyvin hajautetun osakesalkun tuotoksi voidaan odottaa 8-9 %. (Osakeopas 2007) Suorasta

osakesijoittamisesta veloitetaan osakevälittäjien perimät palkkiot osakkeita ostettaessa ja myytäessä. Sekä kaupankäynnistä että säilytyksestä syntyy siis sijoittajalle kustannuksia. (Kallunki et. al., 2008, s. 255)

Osakkeenomistajille maksetuista osingoista 30 % on verovapaata ja 70 % verotettavaa pääomatuloa, josta peritään 28 % veroa. Näin ollen koko osingosta maksettu vero on 19,6 %, josta ennakkoverona pidätetään 19 % ja 0,6 % maksetaan lopullisessa verotuksessa. Myynti- eli luovutusvoittoja verotetaan samalla tavalla kuin sijoitusrahastojen myyntivoittoja. (Vero-opas 2009) Osakesijoituksista saatuja pieniä myyntejä ei enää veroteta (myynti alle 1000 euroa verovuoden aikana) ja mahdollisia tappioitakin on mahdollista hieman keventää verotuksessa. Tarkempia verotusohjeita on mahdollista lukea esimerkiksi Pörssisäätiön vero-oppaasta.

Eläkesäästäjän näkökulmasta suora osakesijoittaminen on hyvä vaihtoehto, mikäli kuukausittainen sijoitettu summa on riittävän suuri (kulujen kannalta) tai mikäli eläkesäästäjällä on mahdollisuus sijoittaa suuri yksittäinen kertasumma osakkeisiin. Lisäksi säästäjän on oltava kiinnostunut seuraamaan markkinoita aktiivisesti. Eläkesäästäjän on tosin varauduttava siihen, että sijoituksen arvo voi myös laskea. Eläkesäästäjälle osakesijoitus saattaa pitkän sijoitushorisontin vuoksi sopia hyvin, sillä mitä pidempään on mahdollisuus pitää osakkeet, sitä paremmat edellytykset on onnistua osakesijoittajana.

4 ELÄKESÄÄSTÄMINEN SUOMESSA

Suomalaisten tietämys omasta eläketurvastaan on varsin realistinen. Finanssialan Keskusliiton vuonna 2008 tekemään taloustutkimukseen vastanneet arvioivat oman lakisääteisen eläkkeen olevan keskimäärin 52 % viimeisen työvuoden palkasta. Nuorimmat vastaajat (15–24-vuotiaat) sekä pienituloisimmat arvioivat vanhuuseläkkeensä pienimmäksi. Kun vastaajilta tiedusteltiin kuinka monta prosenttia loppupalkasta olisi heidän mielestään riittävä eläke, keskimääräiseksi tulokseksi tuli 71 % loppupalkasta. Näistä tuloksista voidaan laskea, että eroa riittävän ja todellisuutta vastaavan eläkearvion välillä on noin 20 %. Tätä eroa on mahdollista korjata mm. vapaaehtoisella eläkevakuutuksella tai muilla säästämismuodoilla. (Finanssialan Keskusliitto 2008)

Kotitalouksien eläkesäästäminen on Suomessa yleistynyt nopeasti laman jälkeen. Säästämisen kasvuun voidaan nähdä vaikuttaneen kolme eri tekijää: säästämismahdollisuuksien kasvu, epävarmuuden yleistymisen tulevaisuutta kohtaan sekä tietoisuuden lisääntyminen. Kotitalouksien varallisuus sekä ostovoima kohenivat 1980-luvun nopean talouskasvun aikana. Yhä suurempi osa kotitalouksista laittoi ylimääräistä rahaa säästöön säästämisvaihtoehtojen monipuolistuttua. Säästämismahdollisuuksien kehittyminen lieneekin olevan merkittävin tekijä eläkesäästämisen yleistymiseen. (Ahonen 2008)

Epävarmuus tulevasta toimeentulosta on lisännyt kotitalouksien halua säästää sekä vanhuuden että pahan päivän varalle. Sekä tuleviin tuloihin että tuleviin menoihin liittyy epävarmuutta, jonka varalle kotitaloudet haluavat varautua. Tehdyt eläkeleikkaukset yhdessä ikärakenteen muutoksen aiheuttaman paineen kanssa saattavat synnyttää kotitalouksien keskuudessa pelkoa mahdollisista uusista eläkeleikkauksista. Tarve säästää tulevaisuutta varten on merkittävästi vaikuttanut eläkesäästämisen kasvuun. (Ahonen 2008)

Tietoisuuden lisääntyminen on myös osaltaan vaikuttanut eläkesäästämisen yleistymiseen. Yhä useampi kotitalous pohtii eläkeaikaista toimeentuloaan ja osaa

tiedostaa säästämisen merkityksen tulevaisuutta ajatellen. Säästämisen aloittamista on ollut helpottamassa eläke- ja muuhun pitkäaikaissäästämiseen tarkoitettujen tuotteiden lisääntynyt tarjonta ja niiden markkinoinnin kasvu. Lisäksi osaltaan säästämisen kasvuun on ollut vaikuttamassa pankkien ja vakuutusyhtiöiden siirtyminen toistensa alueille. Varsin moni asuntolainan ottaja on samalla pankkikäynnillä tehnyt itselleen myös eläkevakuutus-säästämissopimuksen. (Ahonen 2008)

Finanssialan Keskusliiton vuosittain tekemässä tutkimuksessa selvitetään kotitalouksien rahankäyttöä ja säästämistä. Tuoreimman tutkimusraportin aineisto on kerätty tammikuussa 2009, jolloin haastateltiin 2 400 15-74-vuotiasta mannersuomalaista. Tutkimustuloksia tulkitessa on syytä muistaa ottaa huomioon kyselyajankohdan taloustilanteen vaikutus. Epävarmassa taloustilanteessa kuluttajista tulee varovaisempia ja he varautuvat riskeihin erityisesti säästämällä ja tällöin etenkin tilisäästämisen suosio kasvaa. (Finanssialan keskusliitto 2009)

Tutkimuksessa selvisi, että vapaaehtoiisiin eläkevakuutuksiin säästäminen yleistyy heti 28 ikävuoden jälkeen ja tavallisimpia säästäjiä ovat ikäryhmään 25–49 kuuluvat. Vastaajista yhdeksällä prosentilla oli säästöjä vapaaehtoisissa eläkevakuutuksissa ja noin viidenneksellä vastaajista oli aikomus säästää tai sijoittaa eläkeajoja varten tulevan vuoden aikana. Kun verrataan säästökohteen valintakriteerien merkitystä aikaisempien vuosien tutkimustuloksiin, kaikkien muiden paitsi eläkevuosiin varautumisen kriteerin merkitys on laskenut. Säästäminen eläkevuosia varten koetaan tärkeänä ja huoli eläkkeen riittävydestä on kasvanut vuosien aikana. (Finanssialan keskusliitto 2009)

5 ELÄKESÄÄSTÄMISEN TULEVAISUUS

Eliniän pidentyminen sekä lakisääteisen eläkejärjestelmän uudistukset ovat osaltaan kasvattaneet kotitalouksien kiinnostusta säästää vanhuuden varalle. Toisaalta tulojen kasvu on mahdollistanut, että yhä useammalla on mahdollisuus laittaa osa rahoistaan sukan varten. Lassila, Määttä ja Valkonen ovat tarkastelleet tutkimuksessaan yksityistä eläkesäästämistä Suomessa ja pohtineet miten lakisääteisen eläketurvan muuttuminen ja eliniän piteneminen vaikuttavat eläkesäästämisen tarpeeseen. (ETLA 2007)

Elinajan odotteen odotetaan kasvavan entisestään tulevaisuudessa. Eläkeajan pituus tulee luultavammin kasvamaan, mutta tämä vaihtelee paljon yksilöiden välillä. Tämän vuoksi työikäisten kannattaisikin jo varhaisessa vaiheessa arvioida eläkeajasta toimeentuloaan sekä ottaa selvää eri eläkesäästämismuodoista. Julkisen vallan tulisi miettiä tulisiko kotitalouksia kannustaa säästämään nykyistä enemmän ja miten tämä käytännössä olisi paras toteuttaa. Rahoitus- ja vakuutuslaitosten tulisi puolestaan kehittää monipuolisesti erilaisia tuotteita erilaisiin säästämistarpeisiin ja elinajan pituuteen liittyvien riskien säätelyyn. (ETLA 2007)

Nykyisin lähes 90 % eläkeläisten rahatuloista on lakisääteisiä eläkkeitä, joiden osuus tulee olemaan merkittävä myös tulevaisuudessa. Tarkkaa arviota tulevaisuudesta ei kuitenkaan voi antaa, sillä talouden kasvaessa myös tulot ja varallisuus kasvavat. Tämä puolestaan luo uusia mahdollisuuksia toimeentulon järjestämiselle sekä yksilöille että yhteiskunnalle. Nykyisin käytössä oleva työeläkkeiden indeksointimenetelmä johtaa tulevaisuudessa siihen, että eläketulo suhteessa palkkoihin alenee. Sitä suurempaa vaikutus ilmenee, mitä pidemmästä eläkeajasta on kysymys. (ETLA 2007)

Vuonna 2010 käyttöön otettava elinaikakerroin tulee pienentämään eläkkeiden suuruutta. Mitä enemmän elinajan odote kasvaa sitä enemmän alkava eläke pienenee. On haastavaa arvioida etukäteen tarvittavan säästämisen määrä tulevaisuudessa. On selvää, ettei eläkkeelle jäännin lykkääminen ole kaikille

mahdollista. Eliniän kohoaminen johtaa väistämättä tilanteeseen, jossa yhä useampi kokee lakisääteisen eläkkeen suhteessa palkkatasoon jäävän liian matalaksi. On mielenkiintoista nähdä, miten tämä yhdessä PS-lain kanssa tulee vaikuttamaan eläkesäästämisen suosioon ja kiinnostukseen sitä kohtaan.

5.1 Eläkesäästämisen lakiuudistus (PS-laki)

Eläkesäästäminen kokee suuren muodonmuutoksen vuoden 2010 alussa, kun eläkevakuutusten saama veroetu laajenee myös muihin pitkäaikaisiin säästämismuotoihin. Näin ollen säästöjä voi tulevaisuudessa kartuttaa pankkitilille, osakkeisiin tai vaikkapa rahastoihin. Vakuutusyhtiöiden hallitsema monopoli eläkesäästämässä häviää ja tuotteen voi jatkossa ostaa vakuutusyhtiöiltä, pankeilta, rahastoyhtiöiltä tai muilta palveluntarjoajilta. Lisäksi kuluttajalle tarjotaan mahdollisuus halutessaan vaihtaa säästöjen hoitajaa. Joitakin sijoituskohteita on kuitenkin rajattu uudistuksen ulkopuolelle, esimerkiksi kiinteistöihin, sijoitusasuntoihin ja listaamattomien yritysten osakkeisiin ei pitkäaikaissäästämistä voi kohdentaa.

Eläkesäästämisuudistus ei kuitenkaan ole esillä ensimmäistä kertaa. Eläkesäästämistä pyrittiin monipuolistamaan jo vuonna 2003, kun valtioneuvoston asettama Siva-työryhmä esitti erillistä pitkäaikaissäästämistä koskevaa lakia (PS-laki). Lakiuudistus ei kuitenkaan tullut voimaan, kun silloinen hallitus ei vienyt PS-lakia eteenpäin. Nykyinen hallitus on sitä vastoin tarttunut esitykseen aivan toisin ottein. Valtioneuvosto hyväksyi 18.9.2009 hallituksen esityksen vapaaehtoisen eläkevakuutuksen verokohtelun laajentamisesta uudeksi laiksi sidotusta pitkäaikaissäästämisestä (PS-laki). Uusiin eläkesäästösopimukseen sovelletaan uusia pelisääntöjä heti hyväksymispäivän jälkeen, vaikkakin uusi lakimuutos tulee virallisesti voimaan vasta vuoden 2010 alussa.

PS-sopimuksessa säästäjä tekee talletuspankin, rahastoyhtiön tai sijoituspalveluyrityksen kanssa pitkäaikaissäästämissopimuksen. Säästäjä maksaa sopimuksen mukaisesti säästämistilille (PS-tilille) suorituksia, jotka ovat verotuksessa vähennyskelpoisia samalla tavalla kuin eläkevakuutuksen maksut. Palveluntarjoaja

hoitaa säästäjän maksamia suorituksia sijoittamalla niitä esimerkiksi arvopapereihin, rahasto-osuuksiin tai talletuksiin. Sijoituksista kertyneet tuotot maksetaan säästämistilille eikä niitä veroteta säästämisaikana. Säästäjän saavutettua eläkeiän, palveluntarjoaja maksaa kertyneistä säästövaroista eläkkeen tapaan vuosittain rahasuorituksia, joita verotetaan vapaaehtoisen eläkevakuutuksen tavoin pääomatulona. (Valtioneuvosto 2009)

Uudistuksen tavoitteena on lisätä kilpailua ja näin alentaa pitkäaikaissäätämisen kustannuksia ja samalla lisätä markkinoiden läpinäkyvyyttä. Veroedun tarjoamisen mahdollisuus myös muille kuin vakuutusyhtiöille mahdollistaa kustannusten alentumisen. Vertailukelpoisia tietoja säästökohteiden kuluista, tuotoista ja riskeistä säädetään valtioneuvoston asetuksella. Muutoksen myötä myös takaisinmaksun alaikäraja nousee nykyisestä 62 vuodesta 63 vuoteen. Samalla myös pitkäaikaissopimukseen perustuvien suoritusten maksuaika pitenee kahdesta vuodesta vähintään kymmeneen vuoteen. Taustalla on hallituksen pyrkimys kannustaa työelämässä jatkamista. Maksuikaan on kuitenkin mahdollista saada lyhennystä, mikäli säästäjä myöhentää eläkkeelle jäämistään. Takaisinmaksuaika on kuitenkin vähintään kuusi vuotta. (Valtioneuvosto 2009)

PS-lain mukaan säästäjä voi halutessaan vaihtaa palveluntarjoajaa siirtämällä kertyneet säästövarat toiseen pitkäaikaissopimukseen tai vakuutus sopimukseen. Säästäjän irtisanoessa ja solmiessa uuden sopimuksen, verotettavaa tuloa ei realisoidu, vaan säästövarat siirtyvät suoraan uudelle henkivakuutusyhtiölle tai PS-lain mukaiselle palveluntarjoajalle. Normaalisti voitollisen sijoituksen myynnistä (esim. rahastosijoituksessa) joutuu maksamaan pääomatuloveron. Säästäjän kuoleman jälkeen PS-sopimuksen piiriin kuuluvat varat siirtyvät perintöoikeuden nojalla perillisille, joita verotetaan varoista perintöverotuksessa. (Valtioneuvosto 2009) Perintöverotuskäytännöistä kerrotaan tarkemmin kappaleessa 5.3.

Eläkesäästämistä koskevien uusien lakien on tarkoitus tulla voimaan vuoden 2010 alussa. Uudistukseen liittyy kuitenkin useita siirtymäsäännöksiä ja hallitus on sopinut poikkeuksellisen pitkästä seitsemän vuoden siirtymäajasta. Mikäli verovelvollinen on

ottanut eläkevakuutuksen ennen hallituksen esityksen antamispäivää (18.9.2009), sovelletaan eläkevakuutukseen vuoden 2016 loppuun asti lain voimaan tullessa voimassa olleita säännöksiä. Säästäjä, joka on ottanut eläkevakuutuksen ennen esityksen antamispäivää voi siis vielä seitsemänä vuotena säästää eläkettä ja alkaa nostaa sitä jo 62-vuotiaana. (Valtioneuvosto 2009)

Vaikkakin lakimuutosten tulisi astua voimaan vuoden 2010 alusta, niin Finanssivalvonnan tuoreimman tiedotteen (19.11.2009) mukaan PS-tuotteiden myynti voi alkaa aikaisintaan helmikuussa 2010. Tämä johtuu siitä, että Finanssivalvonnan on ennen myynnin aloittamista hyväksyttävä palveluntarjoajat ja käsittelyaika on minimissään kuukausi. Nordea, Pohjola, Sampo Pankki sekä useat rahastoyhtiöt ovat ilmoittaneet anovansa lupaa myydä PS-tuotteita. Hallituksen lakiesitys pitkäaikaissäästämistä saa arvion mukaan eduskunnan hyväksynnän ja presidentin allekirjoituksen vasta joulukuun lopulla. Lopullinen myynnin alkamispäivä saattaa näin ollen venyä jopa maaliskuulle tai huhtikuulle 2010. (Arvopaperi 2009)

5.2 PS-lain vaikutukset eläkesäästäjän näkökulmasta

Eläkesäästämistä koskeva lakimuutos tulee lisäämään talletuspankkien, sijoituspalveluyritysten ja rahastoyhtiöiden valikoimaa ja vaikuttamaan tätä kautta positiivisesti niiden liiketoimintaan. Kilpailu palveluntarjoajien kesken tulee lisääntymään, mikä tehostaa markkinoiden toimintaa. Eläkevakuutusten kysyntä saattaa laskea säästäjien löytäessä muita pitkäaikaissäästämiseen soveltuvia tuotteita. Kilpailun lisääntyessä eläkesäästötuotteiden kulut laskevat ja toisaalta kulujen laskiessa säästäjät tulevat kenties laittamaan aikaisempaa enemmän rahaa säästöihin.

Yhtenä suurena ongelmana nykyisissä eläkevakuutuksissa on niiden suuret kulut säästäjälle. Vakuutusyhtiöt ilmoittavat eläkevakuutuksien kulut monimutkaisesti ja todelliset kulut jäävät eläkesäästäjältä pimentoon. Kuluttajan tulisi saada tietää riittävän tarkasti eläkesäästötuotteiden todellisista kuluista, riskeistä sekä muista ominaisuuksista. Lakimuutoksessa onneksi pyritäänkin läpinäkyvyyden lisäämiseen.

Eläkesäästäjän kannalta huonoa muutoksessa on se, että säästäjä voi alkaa nostamaan kertyneitä säästöjään vasta eläkeiän tultua täyteen. Lisäksi säästäjän on varattava säästöjen nostamiseen vähintään kymmenen vuotta. Säästöjä ei siis ole mahdollista saada käyttöön kerralla ja tämä voi koitua ongelmaksi niille säästäjille, jotka haluaisivat nauttia säästöistään silloin kuin itse haluavat. Säästöt ovat lukittuina siihen asti, kunnes täyttää 63 vuotta ja eläkesäästäjä saa nostettua viimeiset rahat vasta 73-vuotiaana. Keskustelussa on myös ollut eläkeiän nostaminen 65 vuoteen, mikä merkitsisi säästöjen olevan lukittuna vieläkin pidempään.

Osalle eläkesäästäjistä eläkeiän nostaminen aiheuttaa harmaita hiuksia. Ennen toukokuuta 2004 eläkevakuutuksen ottaneet saattoivat tämän vuoden loppuun asti täydentää vanhan sopimuksen mukaista vakuutustaan. Tällöin eläke saattoi alkaa jo 60-vuotiaana. Tätä vanhemmissa sopimuksissa eläkesäästöjä on ollut mahdollista nostaa jo 55 ikävuodesta alkaen. On ymmärrettävää, että jatkuvat korotukset eläkeikään eivät ilahduta kaikkia eläkesäästäjiä. Hallituksen jatkuvat muutokset ikärajiin hämmentävät kansalaisia ja luottamus vapaaehtoisein eläkevakuutuksiin epäilemättäkin kärsii.

Matala työeläkkeen taso ei riitä kattamaan tulevaisuuden palveluiden kustannusten nousua. Ongelma on sitä merkittävämpi mitä pidemmästä eliniästä on kyse. Suunniteltu lakiuudistus ei yksinään riitä ratkaisemaan eläkeajan toimeentulon ongelmaa. Uudistuksen jälkeen säästöt on mahdollista käyttää loppuun 7-10 vuoden aikana, joten uudistus ei vieläkaan tuo ratkaisua viimeisten elinvuosien toimeentulolle.

Mikäli eläkesäästäjällä on tarkoituksena vain kasvattaa oman eläkkeen määrää, ei PS-laki sinällään tule vaikuttamaan säästäjän tilanteeseen. Jos taas säästöjä tehdään sen takia, että haaveena olisi jäädä varhaiselle eläkkeelle ja kertyneitä säästöjä haluaisi käyttää ennen eläkeikää, ei PS-sopimus oikein sovellu.

Suurin ongelma PS-sopimuksessa on se, että laki määrittää, milloin säästettyjä varoja voi alkaa nostamaan ja minkälaisella aikataululla. Poikkeuksena ovat

erikoistilanteet, kuten pysyvä työkyvyttömyys, puolison kuolema tai avioero. PS-sopimuksen ehdot voivat muuttua vielä useaan otteeseen ja eläkesäästöjen nostohetken tilannetta ei voi ennustaa. PS-tilin käyttö ei siis sovellu taloudellista riippumattomuutta tavoittelevalle eläkesäästäjälle, varsinkin jos eläkeikään on jäljellä vielä useita vuosia.

Lakimuutoksen jälkeen säästäjä voi hyötyä veroedusta muillakin pitkäaikaissijoituksilla kuin pelkästään säästämällä vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen. PS-lain jälkeen säästö pääomien vaihtaminen palveluntarjoajalta toiselle tulee mahdolliseksi. Vaihtamisesta kuitenkin peritään kustannuksia, jotka tulevat säästäjän kannettavaksi ja nämä maksut saattavat poiketa toisistaan eri palveluntarjoajien välillä. Lakimuutoksella tavoiteltua täydellistä kilpailua ei siis välttämättä saada todellisuudessa edes aikaan.

5.3 Säästöjen verotus kuolemantapauksessa

Mitä kertyneille säästöille tapahtuu, mikäli vakuutettu kuolee ennen kuin hän ehtii nauttia vakuutussäästöistään? Nykyisissä eläkevakuutuksissa on yleensä mukana kuolemantapausturva, mutta vakuutusta ottaessa on syytä tarkastaa sen kuuluvuus vakuutukseen. Mikäli kuolemanvaraturvaa ei ole, lähiomaiset tai muut edunsaajat eivät vakuutetun kuoleman jälkeen saa kertyneitä vakuutussäästöjä. Vakuutusehdoista on syytä selvittää kuolemanvaraturvan kattavuus ja korvaavuus. Usein vakuutusyhtiöillä on kuolemanvaraturvasta se linjaus, että säästöistä maksetaan 80 % korvaus, mikäli vakuutettu kuolee eläkeaikana. Ennen eläkeikää korvaus on yleensä 100 %.

Laki pitkäaikaissäästämisestä tulee muuttamaan perintöverokohtelua kuolemantapauksessa. Vanhassa järjestelmässä lähiomaisille tai kuolinpesälle maksettu vakuutuskorvaus (kuolemantapakorvaus) on pääomatuloverosta vapaata tuloa ja sitä verotetaan lahja- ja perintöverolain mukaan. Lähisukulaiset saavat verovapaana 35 000 € henkivakuutuksen korvauksesta ja puolison saamasta korvauksesta vähintään puolet on verovapaata. (Taloustaito 2009)

PS-lain voimaantumisen jälkeen perilliset maksavat kuolemantapakorvauksesta ensin pääomatuloveron (28 % vuonna 2009) ja sen jäljelle jäävästä nettotulosta vielä perintöveron. Verovapaata 35 000 €:n osuutta ei enää sovelleta tällaiseen kuolemantapakorvaukseen. Mikäli eläkevakuutus on otettu aiemmin kuin 18.9.2009, säilyy kuolemantapakorvaus lähisukulaisille pääomatuloverosta vapaana tulona. Kuolemantapakorvaukset kuitenkin muuttuvat myös vanhoissa eläkevakuutuksissa 1.1.2010 koko määrältään verotettavaksi perinnöksi. Niistä ei siis veroteta pääomatuloveroa, mutta perintöveron joutuu maksamaan. (Taloustaito 2009)

Lakimuutos tulee näin ollen vaikuttamaan eläkesäästöjen verotuskohteluun kuolemantapakorvauksessa, ja kertyneiden säästöjen verotusta tullaan kiristämään. Merkittävänä huonontumisena voidaan nähdä 35 000 €:n verovapaan osan poistuminen. Eläkesäästäjän verratessa eri säästämismahdollisuuksia, on hänen muistettava myös ottaa selvälle eri säästämismahdollisuuksien verotuskäytännöt kuolemantapakorvauksessa.

5.4 PS-lakimuutos pankin näkökulmasta

Tuleva lakimuutos tulee merkittäväällä tavalla vaikuttamaan liiketoimintaan sekä pankki- että vakuutusalailla. Kilpailun lisääntyessä palveluntarjoajien on monipuolistettava valikoimaansa ja osattava tarjota asiakkailleen onnistuneesti uusia tuotteita ja palveluita. Minkälaisia muutoksia tai uudistuksia voimme siis odottaa ensi vuodelle? Pystyvätkö yritykset vielä paljastamaan suunnitelmistaan mitään?

Tässä kappaleessa käsitellään eräälle Nordean sijoitusjohtajalle tekemäni haastattelua. Haastattelu jäi melko kevyeksi, koska haastatteluun vastannut henkilö ei pystynyt vielä paljastamaan yrityksen tekemiä suunnitelmia. Lisäksi tuleva muutos eläkesäästämiseen tuntuu olevan myös palveluntarjoajille uusi ja melko tuntematon käsite, eikä varmoja vastauksia ensi vuodesta pysty vielä antamaan. Tähän tutkielmaan tekemäni haastattelu kuitenkin valaisee säästämisen ja sijoittamisen parissa työskentelevien henkilöiden näkemyksiä tulevaa lakimuutosta kohtaan.

Haastatteluun vastasi Nordealla työskentelevä sijoitusjohtaja Tuukka Teräväinen. Kysyessäni mitä ajatuksia lakimuutos hänessä herättää, hän toteaa että on vihdoin aika avata markkinat uusille toimijoille. Toisaalta Teräväinen mainitsee yhdeksi huolenaiheeksi sen, että yksittäisestä eläkesäästäjästä uusi malli saattaa tuntua hyvinkin sekavalta.

Teräväinen kertoo Nordean valmistautuneen eläkesäästämisen muutokseen kouluttamalla henkilökuntaa muutoksesta, valmistelemalla myyntimateriaalia ja uusia esitteitä sekä päivittämällä säästöehdot tarjouksiin. Tuleva lakimuutos ei sinällään tule vaikuttamaan Nordean tuotteisiin. Hän kertoo tuotteiden pysyvän samoina, mutta painopiste tulee siirtymään ryhmäeläkevakuutusten myyntiin, joita uusi laki ei vielä tässä vaiheessa koske. Lakimuutoksen tuomaan kilpailun lisääntymiseen on Nordea varautunut omalla aktiivisuudellaan ja yhteydenpidolla asiakkaisiin. Teräväinen kertoo säännöllisen yhteydenpidon sopimuksen tehneisiin asiakkaisiin olevan tärkeää. Hän toteaa Nordean olevan varautunut kiristyvään kilpailuun ylläpitämällä tuotteidensa kilpailukykyä.

Kysyessäni minkälaisia veroedun saamia säästämismuotoja Nordea tulee tarjoamaan, Teräväinen pysyy vaitonaisena. ”Nordea Henkivakuutus tulee edelleen keskittymään eläkevakuutusten myyntiin. Pankin osalta uusia tuotteita tulee markkinoille vastaamaan asiakkaidemme tarpeita, mutta niistä pankki ei vielä tässä vaiheessa informoi tarkemmin”, kuvailee Teräväinen. Teräväinen kertoo Nordean tulevan markkinoimaan uusia säästämismuotoja mm. verkkokampanjalla, asiakastilaisuuksien yhteydessä sekä Ajassa-lehdessä (asiakaslehti).

Tuleva lakimuutos tulee Teräväisen mukaan vaikuttamaan jonkin verran eläkevakuutusten myyntiin ja suosioon. Hänen mukaansa eläkevakuutus tulee olemaan edelleenkin paras tapa varautua vapaaehtoisesti eläkepäiviä varten, mutta uudet tuotteet tulevat saamaan varmasti jonkin verran jalansijaa.

Teräväinen näkee lakimuutoksessa useita huonoja puolia. Ensimmäiseksi hän mainitsee eläkkeen nostamisen alaikärajan nousun 63 ikävuoteen. ”Tulevaisuudessa

ikäraja tulee todennäköisesti vielä nousemaan”, hän toteaa. Toisena huonona puolena hän näkee eläkesäästöjen nostamisen minimiajan, joka muuttuu 2 vuodesta 10 vuoteen. Lisäksi harmillista on Teräväisen mukaan myös se, ettei jatkossa voi enää itse vaikuttaa kuukausieläkkeen määrään: ensimmäisenä vuonna voi nostaa vain 1/10 osan kertyneistä säästöistä jne. Oleellisena huonontumisena Teräväinen toteaa kuolemantapakorvauksen verotuksen kiristymisen.

Hyvänä puolena lakiuudistuksessa Teräväinen näkee siirtomahdollisuuden palveluntarjoajalta toiselle. Häntä kuitenkin mietityttää, miten tämä käytännössä tulee toteutumaan. ”Se jää nähtäväksi”, hän toteaa. Haastattelun lopuksi tiedustelin Teräväiseltä mielipidettä siihen, onko lakimuutos enemmänkin vain veroporkkana, jolla yritetään houkutella asiakkaita säästämiseen. Hän toteaa väitteen olevan osittain totta. ”Valtiovallan huoli eläkevarojen riittävydestä tulevaisuudessa näkyy mielestäni tässä muutoksessa”, hän toteaa.

6 TUOTTOJEN VERTAILUA

Tässä osiossa on tehty oletuslaskelmia tilanteista, joissa sijoittajalla olisi mahdollisuus säästää joko vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen tai suoraan rahastoon. Tuotteiden erilaisuuden vuoksi vertailu näiden kahden välillä on lähes mahdotonta ja suoraa vastausta vaihtoehtojen paremmuuteen on vaikea sanoa. Kummallakin sijoituskohteella on omat plussat ja miinuksensa. Sijoitusvaihtoehtoista on kerrottu tärkeimmät asiat ja yritetty korostaa oleellisimpia tekijöitä, joita sijoittajan tulisi ottaa huomioon kummassakin eri säästämissivaihtoehdossa.

Laskelmissa on valittu eläkevakuutukseksi Osuuspankin sijoitussidonnainen eläkevakuutus ja vertailussa käytetyt tämänhetkiset kuluprosentit on poimittu tarjouslaskelmasta. Suoran rahastosijoittamisen vaihtoehdoksi on valittu yhdistelmärahaston OP Horisontti 2035. Eläkevakuutuksen tuotto on sidottu myös tähän samaan rahastoon, jotta vertailu näiden kahden välillä olisi mahdollista. OP Horisontti 2035 – rahasto soveltuu hyvin pitkäaikaiseen eläkesäästämiseen ja siinä painotus muuttuu asteittain osakepainotteisesta yhdistelmärahastosta tavoitevuoteen mennessä korkorahastoksi. Rahaston kokonaisriskitaso sijoittuu korko- ja osakesijoitusten välimaastoon. (OP Horisontti 2035 esite)

Laskut on laskettu Excel-taulukko-ohjelman avulla ja laskuissa käytetty perustaulukkopohja sekä tarkat laskelmien tulokset löytyvät tutkielman liitteistä.

Kaikissa laskelmissa on käytetty seuraavia oletuksia:

- Eläkesäästäjänä on 20-, 30-, 40- tai 50-vuotias henkilö.
- Säästettävä summa eläkevakuutuksessa on joko 1000 € tai 1389 € vuosittain. Eläkesäästäjä saa itse päättää haluaako hän säästää eläkevakuutukseen saamansa veroedun 28 % verran enemmän (1389 €:n sijoituksesta saa veronpalautuksena 389 €). Kuvissa punaisella värillä on merkitty säästöt, joissa eläkesäästäjä on säästänyt 1000 € vuosittain. Kuvissa oranssiväri kertoo kuinka paljon säästöjä on kertynyt enemmän, mikäli eläkevakuutukseen on laitettu 1389 € vuosittain.

- Säästöt tapahtuvat vuosittain jokaisen vuoden alussa niin kauan, kunnes eläkesäästäjä on täyttänyt 63 vuotta.
- Oletettu vuosituotto on nettovuosituotto eli oletettu markkina-arvon kasvu kulujen jälkeen. Luvusta on siis jo vähennetty hallinnointipalkkio (hallinnointipalkkio vähennetään päivittäin osuuden arvossa, eikä sitä veloiteta erikseen osuudenomistajalta).
- Laskelmissa ei ole otettu huomioon eläkevakuutuksen eläkekulua, joka veloitetaan jokaisesta nostetusta eläkemaksusta eikä lunastuspalkkiota, joka veloitetaan jokaisesta rahastosta tehdystä nostosta. Nämä kummatkin kulut on oletettu olevan 1 %:n luokkaa, joten niiden huomioiminen on jätetty tämän takia pois laskuista.
- Yksinkertaistuksen vuoksi verot on vähennetty suoraan 63-vuotiaana kertyneestä summasta. Todellisuudessa eläkevakuutuksen säästösummaa ei voi kerralla nostaa ja veroja maksetaan jokaisesta nostetusta eläkkeestä.
- Eläkevakuutuksen laskelmissa ei ole yksinkertaistuksen vuoksi huomioitu erikseen kuolemanvaraturvaa, jonka osuus kokonaiskuluista on eri yhtiöillä erisuuruinen ja sitä kohdellaan verotuksessa hieman eri tavoin.

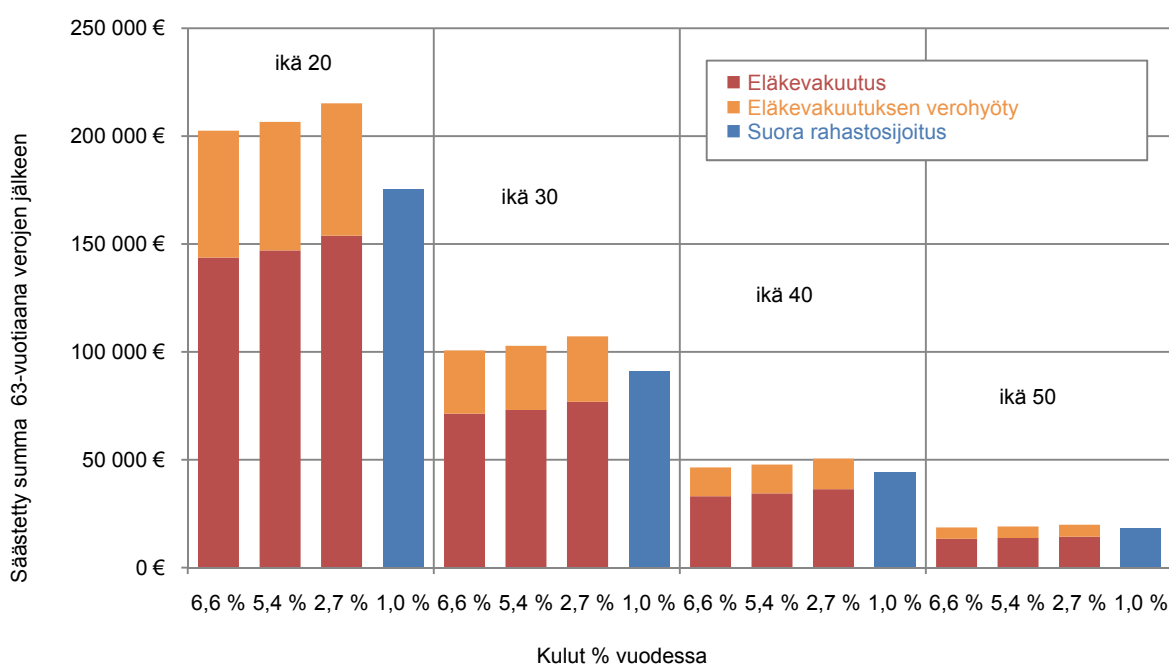
6.1 Eläkevakuutus vs. suora rahastosijoitus

Ensimmäisessä laskelmassa vertaillaan tilannetta, jossa eläkesäästäjällä on mahdollisuus sijoittaa joko eläkevakuutukseen tai suoraan rahastoon. Vuosittaisena tuotto-odotuksena käytetään kummassakin vaihtoehdossa 6,5 %. Laskelmassa on vertailtu eläkevakuutuksen kulujen suuruuden vaikutusta säästöistä kertyneeseen loppusummaan. Taulukossa 1 on eritelty eläkevakuutuksen kulujen muodostuminen.

Taulukko 1. Eläkevakuutuksen kulujen muodostuminen.

Kulu säästetystä vakuutusmaksusta	6,0 %	5,0 %	2,5 %
Kulu säästöstä ¹	0,6 %	0,4 %	0,2 %
Kulut yhteensä	6,6 %	5,4 %	2,7 %

Eläkevakuutuksen säästöistä perittävää kulua peritään niin kauan, kunnes sitä on peritty yhteensä 3000 euroa (OP-hinnasto). Tämä rajoitus on otettu huomioon laskuissa. Vertailussa käytettävän suoran rahastosijoituksen kuluna on ainoastaan 1 %:n merkintäkulu ja sen oletetaan pysyvän vakiona.

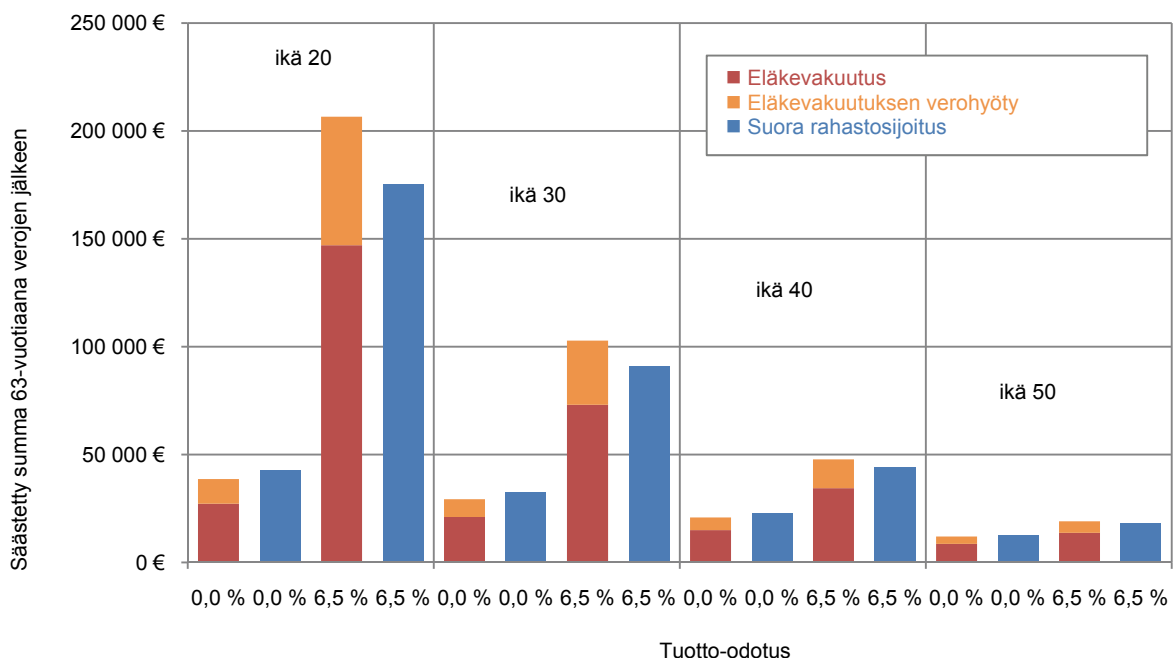
Kuva 1. Kertynyt säästösumma 63-vuotiaana eri kuluilla, tuotto-odotus 6,5 %.

Kuvasta 1 voimme nähdä, että suora rahastosijoitus on kaikissa vaihtoehdoissa kannattavampi, mikäli eläkesäästäjällä on toisena vaihtoehtona säästää eläkevakuutukseen vuosittain 1000 €. Eläkevakuutus on puolestaan kannattavampi vaihtoehto silloin, mikäli vakuutukseen vuosittain säästettävänä summana on 1389 €. Eläkevakuutus on tällöin kannattavampi vaihtoehto lähes kaikissa tapauksissa, vaikka eläkevakuutuksen kulut kasvaisivatkin. Ero eläkevakuutuksen hyväksi on merkittävämpi etenkin pidemmällä sijoitusperiodilla. Sijoitusperiodin ollessa lyhyempi

¹ Kulua peritään niin kauan, kunnes sitä on peritty yhteensä 3000 €.

(13–23 vuotta) on ero eläkevakuutuksen ja suoran rahastosijoittamisen välillä hyvin pieni. Laskelman tarkemmat luvut löytyvät liitteestä 1.

Seuraavassa on tehty laskelma siitä, mikäli vuosittainen tuotto-odotus olisi 0 % tai 6,5 % kulujen pysyessä ennallaan. Todellisuudessa oletettu vuosituotto pohjautuu rahastojen arvonkehitykseen, joka saattaa vuoden sisällä joko laskea tai nousta. Tuotto-odotuksesta ei näin ollen voi koskaan olla varma, mutta vuosittaiset kulut on pakko maksaa. Eläkevakuutuksen kokonaiskuluiksi on oletettu 5,4 % ja suoran rahastosijoittamisen 1 %.

Kuva 2. Kertynyt säästösumma 63-vuotiaana, tuotto-odotus 0 % ja 6,5 %.

Suoran rahastosijoituksen voidaan nähdä olevan kannattavampi kaikissa tilanteissa, mikäli eläkevakuutuksen säästettävä summa on 1000 € vuodessa. Suora rahastosijoitus on myös kaikissa tilanteissa kannattavampi, mikäli tuotto jääkin 0 %:iin. Tämän voidaan nähdä johtuvan eläkevakuutuksen korkeammista kokonaiskuluista.

Kuvasta 2 nähdään, että sijoitusperiodin pituudella on merkittävä vaikutus kertyneeseen säästösummaan. Mikäli säästämisen eläkevakuutukseen on aloittanut

20-vuotiaana, on 6,5 %:n tuotto-odotuksella ja 1000 euron vuosisijoituksella kertyneitä säästöjä 63-vuotiaana 147 096 €. Vastaavasti suoraan rahastoon sijoitettaessa säästöjä on kertynyt 175 521 €. Sijoitettaessa eläkevakuutukseen 1389 € vuodessa on kertynyt säästö 206 477 €. Jos taas eläkesäästämisen on aloittanut vasta 40-vuotiaana, on kertynyt säästö 6,5 %:n tuotto-odotuksella suorassa rahastosijoituksessa 44 471 € ja eläkevakuutuksessa joko 34 420 € tai 47 810 € riippuen sijoitettavasta summasta. Kertynyt säästösumma on huikeat 158 667 € suurempi, mikäli säästäjä on aloittanut säästämisen eläkevakuutukseen jo 20-vuotiaana eikä vasta 40-vuotiaana. (LIITE 1)

6.2 PS-sopimus vs. suora rahastosijoitus

Vuoden 2010 alusta eläkesäästäjän vaihtoehdot pitkäaikaissäästämiseen laajenevat. Säästäjä voi halutessaan säästää vapaaehtoiseen eläkevakuutukseen, PS-tilille tai suoraan esimerkiksi rahastoon. PS-lain tullessa ensi vuoden alusta voimaan emme vielä voi varmasti tietää, miten kulurakenne eri tuotteissa tulee muuttumaan. Todennäköisimpänä vaihtoehtona voidaan pitää sitä, että ainakin eläkevakuutuksen korkeat kulut tulevat laskemaan, koska vakuutuksen rinnalle tulee uusia vaihtoehtoja. Tulevan PS-tilin kulurakennetta ei voi vielä ennustaa, mutta mahdollisesti PS-tiliä käyttävältä asiakkaalta tullaan veloittamaan samantapaisia kuluja kuin mitä nykyisestä eläkevakuutus sopimuksestakin veloitetaan. PS-sopimuksesta voidaan olettaa perittävän jonkinlaista varainhoitopalkkiota sekä kuluja palveluntarjoajan sijoittaessa säästöjä osakkeisiin, rahastoihin tai muihin kohteisiin. Todellisen kulurakenteen näemme kuitenkin vasta ensi vuonna PS-tilin tullessa markkinoille ja seuraavat laskelmat perustuvatkin vain olettamuksiin mahdollisesta kulurakenteesta.

Alla on verrattu eläkesäästäjän näkökulmasta tilannetta, mikäli hän sijoittaisi joko PS-tilille tai suoraan rahastoon. PS-tilin tulevasta kulurakenteesta on tehty kolme eri olettamusta: kulut tulevat nousemaan, laskemaan tai pysymään samoina suhteessa (eläkevakuutuksen) tämän hetkiseen kulurakenteeseen.

Taulukko 2. PS-sopimuksen kulut eri oletuksilla.

PS-sopimuksesta veloittavat kulut	Oletus 1: Kulut laskevat 30 %	Oletus 2: Kulut pysyvät samoina	Oletus 3: Kulut nousevat 30 %
Kulu jokaisesta säästöstä PS-tilille	3,50 %	5,00 %	6,50 %
Kulu kokonaissäästöstä (hoitokulu) ²	0,28 %	0,40 %	0,52 %
Kulut yhteensä	3,78 %	5,40 %	7,02 %

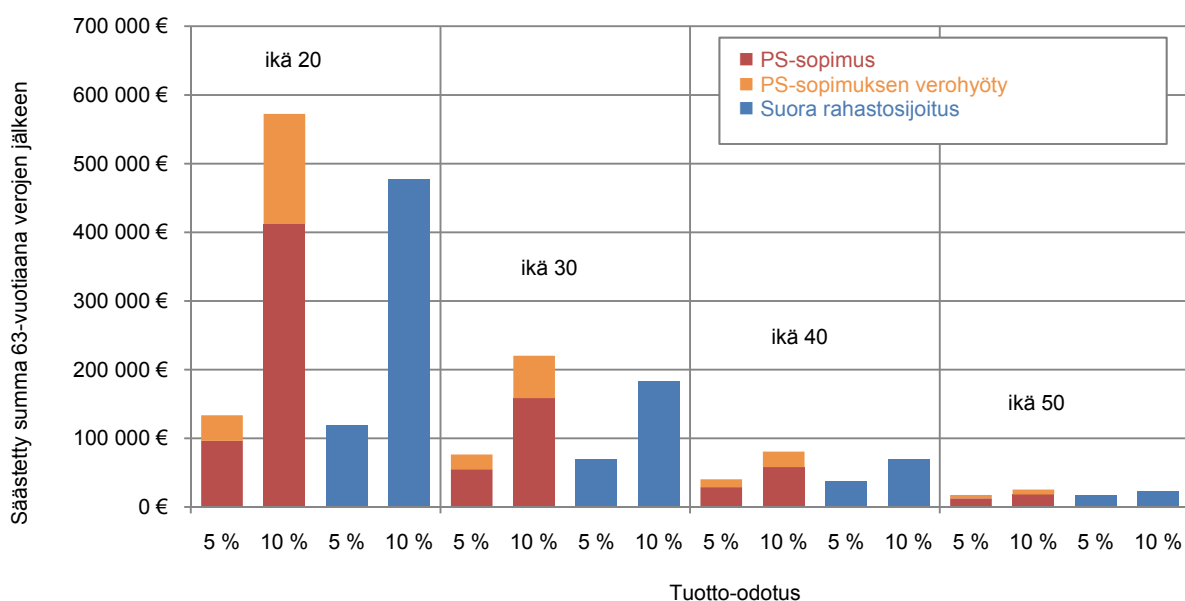
Vertailussa käytettävän suoran rahastosijoittamisen kuluksi on oletettu 1 %:n merkintäkulu. Sopimuksen hoitokulussa ei ole tässä huomioitu aikaisemmin laskuissa käytettyä 3000 €:n enimmäisrajoitusta.

Vuosittaiseksi tuotto-odotukseksi on laskettu kummassakin vaihtoehdossa joko 5 % tai 10 %. Korkeampi tuotto-odotus on tehty sillä oletuksella, että PS-tili mahdollistaa sijoittamisen myös suoraan osakkeisiin ja näin mahdollisuuden päästä korkeampiin tuottoihin. Vertailussa voidaan ajatella 10 %:n tuotto-odotuksella suoran rahastosijoituksen olevan myös enemmän osakepainotteinen.

Eläkesäästäjän PS-tilille sijoitettavaksi vuosittaiseksi summaksi on oletettu joko 1000 € tai 1389 €. Ajatuksena on tässäkin, että eläkesäästäjä saa itse valita haluaako hän säästää saamansa veroedun myös PS-tilille tai käyttää sen johonkin muuhun. Suorassa rahastosijoituksessa vuosittainen säästö on 1000 €.

² Maksimirajoitusta 3000 € ei ole otettu huomioon.

OLETUS 1: PS-SOPIMUKSEN KULUT LASKEVAT 30 %

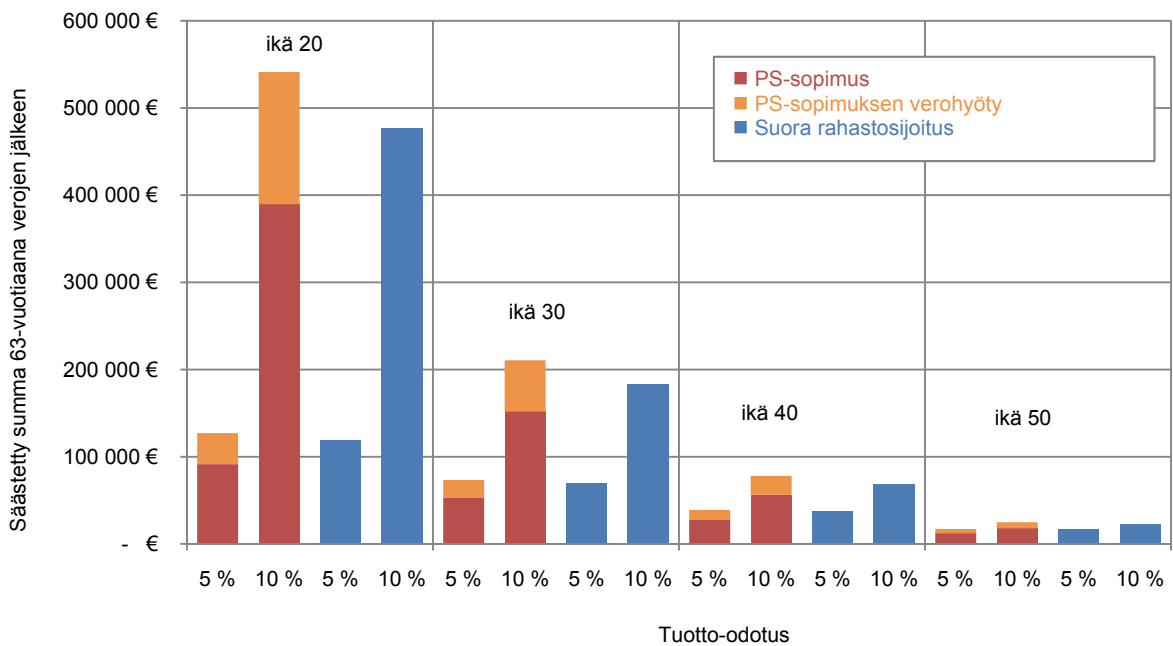

Kuva 3. Kertynyt säästöjen määrä 63-vuotiaana kulujen laskiessa 30 %.

Kuvasta 3 voimme todeta suoran rahastosijoittamisen olevan kaikissa tapauksissa PS-sopimusta kannattavampi, mikäli vuosittainen säästösumma on 1000 €. Mikäli taas PS-tilille säästää 1389 € vuodessa, tuottaa PS-sopimus suoraan rahastosijoitusta paremman tuoton. Suurempi sijoitettu summa kerryttää korkeamman kokonaistuoton. Tuotto-odotuksella voidaan nähdä olevan merkittävä vaikutus kertyneeseen säästösummaan. Tuotto-odotuksen laskiessa kymmenestä prosentista viiteen prosenttiin, pienenee säästetty summa PS-tilillä suurimmillaan 438 672 €. (LIITE 2)

Mielenkiintoista on myös vertailla tilannetta, jos sijoittaja onnistuisi PS-sopimuksen kautta pääsemään parempiin tuottoihin kuin suorassa rahastosijoituksessa. Jos PS-sopimuksen kautta tuotto säästöille olisi 10 % ja rahastosijoitus puolestaan tuottaisi 5 %, olisi PS-sopimus huomattavasti kannattavampi korkeammista kuluista huolimatta. Tämä eroavaisuus on kuitenkin sitä pienempi, mitä vanhempana säästämisen aloittaa.

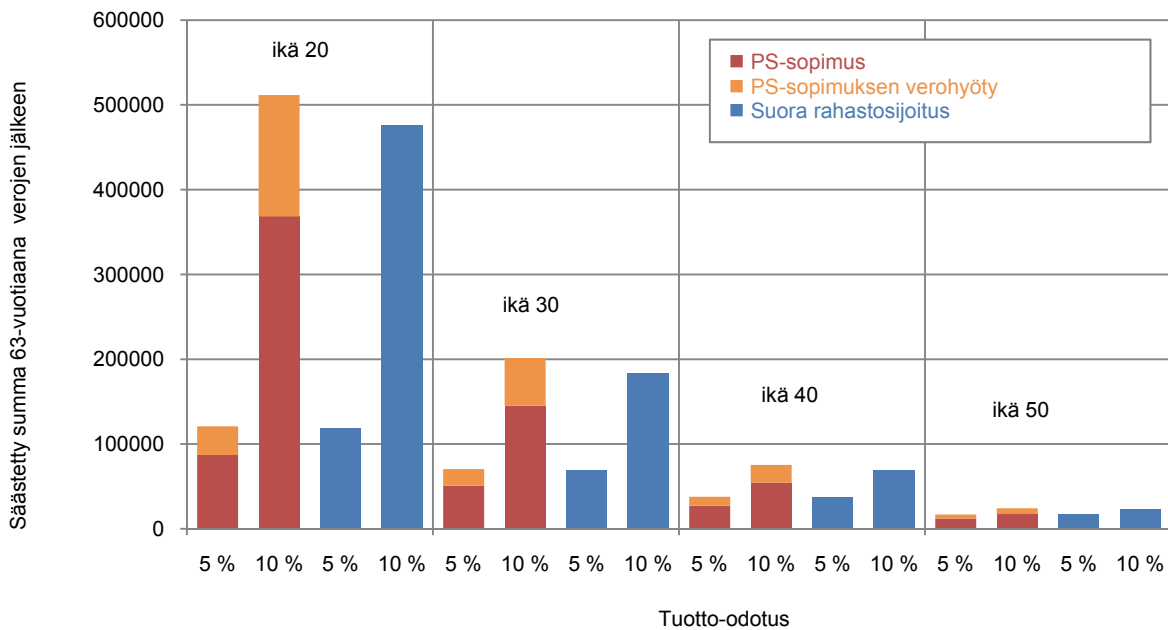
OLETUS 2: PS-SOPIMUKSEN KULUT PYSYVÄT SAMOINA

Kuva 4. Kertynyt säästöjen määrä 63-vuotiaana PS-sopimuksen kulujen pysyessä samoina.

Kuva 4 esittää tilannetta, mikäli PS-tilin kulut tulevat pysymään samoina kuin tässä tutkielmassa aikaisemmin käytetyn eläkevakuutuksen keskimääräiset kulut. Suora rahastosijoitus on jälleen kaikissa tilanteissa kannattavampi, mikäli kumpaankin vaihtoehtoon vuosittainen säästösumma on 1000 €. Toisaalta mikäli eläkesäästäjä aloittaa säästämisen jo 20-vuotiaana ja säästää vuosittain 1389 € PS-tilille sekä onnistuu kasvattamaan säästöjään keskimäärin 10 %:n tuotolla, on kertynyt summa 63-vuotiaana melkoisen suuri (541 176 €). Tärkeänä huomiona voidaan taas todeta, että eläkesäästäminen on syytä aloittaa mahdollisimman aikaisin. Kuva 4 havainnollistaa hyvin, miten suuresta eroavaisuudesta on kyse, mikäli säästämisen aloittaa 20-vuotiaana tai kymmenen vuotta myöhemmin. (LIITE 2)

OLETUS 3: PS-SOPIMUKSEN KULUT NOUSEVAT 30 %

Kuva 5. Kertynyt säästöjen määrä 63-vuotiaana PS-sopimuksen kulujen noustessa 30 %.

Mitä enemmän PS-sopimuksen kulut tulevat kasvamaan, sitä enemmän suora rahastosijoitus on PS-tiliä kannattavampaa. Kuvasta 5 nähdään, että PS-tilin kokonaiskulujen kasvaessa 7,02 %:iin veroedun tuoma hyöty vähenee. Kasuvat kulut selvästikin syövät PS-tilistä saatavaa veroetua. Aikaisemmissa kuvissa säästäminen PS-tilille 1389 €:n summalla oli selvästi tuottoisampaa kuin 1000 €:n säästö rahastoon. Suuremmalla säästösummalla ei siis enää päästä yhtä korkeisiin eroavaisuuksiin suoraan rahastosijoitukseen verrattuna. Todennäköisimmin PS-sopimuksen kulut eivät kuitenkaan tule nousemaan näin radikaalisti, koska tällöin PS-sopimuksen kannattavuus kärsisi suhteessa eläkevakuutukseen. Tämän viimeisen oletuksen tarkoituksena on enemmänkin havainnollistaa kulurakenteen merkitystä kertyneeseen kokonaissäästöön. (LIITE 2)

PS-sopimus näyttää siis kaiken kaikkiaan olevan kannattavaa, mikäli kulut tulevat pysymään kohtalaisen matalina ja säästäjällä on mahdollisuus säästää veroedun verran enemmän. Huomion arvoista on myös se, että veroetu on sitä suurempi, mitä useammin sijoituksia vaihtaa PS-tilin sisällä. Tämä johtuu siitä, että toisin kuin suorissa sijoituksissa, PS-tilin sisällä tehdyistä sijoitusten vaihdoista ei realisoidu verotettavaa tuloa. On kuitenkin tärkeää vertailla eri rahastovaihtoehtoja keskenään,

sillä kulut ovat myös niissä vaihtelevia. Tässä työssä tehdyissä laskelmissa suoran rahastosijoituksen kuluksi oletettiin yksinkertaistuksen vuoksi vain 1 %:n merkintäkulu, vaikka todellisuudessa rahastojen kulut ja tuotot vaihtelevat eri rahastoissa. Lisäksi on muistettava, että tässä tehdyt laskelmat perustuvat vain oletuksiin ja realistisempi vertailu on mahdollista tehdä vasta ensi vuonna, kun todelliset kulut ovat tiedossa.

Mikäli sijoittaja päättää sijoittaa PS-tilille (tai eläkevakuutukseen), ovat rahat sidottuina sinne periaatteessa 73-vuotiaaksi saakka. Yllättävän rahapulan kohdatessa ei säästöjä myöskään ole mahdollista nostaa kuin erikoistapauksissa. Ehdosta kerrotaan tarkemmin tämän työn kappaleissa 5.1 ja 5.2. Sijoittajan jäädessä eläkkeelle hän ei siis voi nostaa säästettyä summaa kerralla pois. PS-tilillä oleva säästösumma kasvaa tilillä kyllä riskittömän koron verran, mutta sijoittajasta tämä ei välttämättä ole paras mahdollinen vaihtoehto. Mikäli sijoittaja voisi nostaa säästönsä ulos, hän pystyisi sijoittamaan ne uudelleen senhetkisen markkinatilanteen mukaisesti jonnekin riskitöntä korkoa parempituottoiseen kohteeseen. Todellisuudessa saattaisi kuitenkin olla vaikeaa löytää riskittömästi korkeampi- ja varmatuottoisempi vaihtoehto.

Eläkesäästäjän on myös puntaroitava, mitä säästöille tapahtuisi, jos säästöjen nostohetken verotusta tultaisiin tulevaisuudessa nostamaan. Kertyneitä säästöjä kun verotetaan nostohetkellä voimassaolevan verotuksen mukaisesti. Pitkäaikaissäästämisen kertyneitä säästöjä verotetaan jokaisen maksettavan eläkkeen yhteydessä koko summasta, eikä pelkästään voitto-osuudesta (kuten esim. suorassa rahastosijoituksessa). Jo yhden prosentin muutos veroprosentissa on tuntuva, mikäli säästöjä on kertynyt yhteensä satojatuhansia euroja.

Eläkesäästäjälle optimaalinen säästämiskäytäntö voisi olla sellainen, että hän säästäisi sekä eläkevakuutukseen (tai PS-tilille) että muuhun eläkevakuutusta likvidimpään kohteeseen. Näin säästöjä kertyisi varmasti eläkevuosia varten, koska säästöt olisivat lukittuina. Toisaalta yllättäviä menoja varten säästöjä olisi myös likvidimmässä vaihtoehdossa, josta niitä olisi tarpeen tullen mahdollista nostaa.

7 JOHTOPÄÄTÖKSET

Tässä tutkielmassa pohdittiin eläkesäästämisen nykytilaa ja kerrottiin eläkesäästämisen eri vaihtoehtoista. Eri säästämismahdollisuuksia on tarjolla useita ja niistä eläkesäästäjä voi valita itselleen soveltuvimman omien mieltymysten ja riskinkantokyvyn mukaisesti. Vapaaehtoisen eläkesäästämisen merkitys on vuosi vuodelta kasvanut ja osaltaan tähän on ollut vaikuttamassa lakisääteisen eläketurvan riittämättömyys. Yhä useampi on huolissaan toimeentulostaan eläkevuosina ja haluaa säästää pahan päivän varalle.

Tähän asti eläkesäästämisen hallitsevimpana tuotteena on ollut vapaaehtoinen eläkevakuutus, jota on veroedun avulla tarjottu pitkäaikaissäästämiseen. Samalla vakuutusyhtiöt ovat pitäneet eläkesäästämisen monopolin itsellään ja hallinneet markkinoita tuotteiden korkeista kulurakenteista huolimatta. Monet ovat syyttäneet eläkevakuutuksia kannattamattomiksi sijoituskohteiksi niiden korkeiden kulujen vuoksi. Eläkesäästämiseen on jo useamman vuoden ajan pyritty tekemään uudistuksia ja lisäämään markkinoiden kilpailua. Viimeksi asia oli esillä vuonna 2003 Siva-työryhmän tehdessä lakiesityksen pitkäaikaissäästämisestä. Lakiehdotusta ei kuitenkaan viety pidemmällä ja asia hautautui sellaisenaan.

Nyt pitkäaikaissäästämiseen on vihdoinkin tulossa muutos ja ehdotetun PS-lain pitäisi tulla voimaan vuoden 2010 alussa. Pitkäaikaissäästäjien verotuetut vaihtoehdot laajenevat eläkevakuutuksista myös muihin tuotteisiin, kuten esimerkiksi osakkeisiin. Samalla pitkäaikaissäästämisen ehtoihin tulee muutoksia ja etenkin säästöjen nostoa tullaan rajoittamaan tiukemmin.

Tässä työssä tehty haastattelu Nordean sijoitusjohtajalle paljastaa, että pankkialalla tulevaan lakimuutokseen suhtaudutaan odottavaisin ja tyytyväisin mielin. Tuleva lakimuutos tuo mukanaan sekä hyviä että huonoja uudistuksia. Kilpailun laajentuessa uusia tuoteratkaisuja pitkäaikaissäästämiseen on kehitteillä, mutta ne halutaan kuitenkin pitää vielä salassa.

Tutkielmassa tehdyt tuottolaskelmat, joissa vertailtiin eläkevakuutuksen kannattavuutta suhteessa suoraan rahastosijoitukseen, paljastivat että yksiselitteistä vastausta tuotteiden paremmuudesta ei pysty antamaan. Useat osatekijät, kuten sijoittajan ikä, tuotto-odotus ja säästettävä summa, vaikuttavat kannattavuuteen merkittävästi. Laskelmista kuitenkin voi vetää sen johtopäätöksen, että eläkevakuutuksen kulujen ollessa korkeita, on suora rahastosijoitus järkevämpää. Eläkevakuutuksesta saatava verohyöty häviää tällöin korkeiden kulujen alle.

Työssä tehtiin myös kuvitteellisia laskelmia PS-sopimukselle ja verrattiin sitä rahastosijoitukseen. Tuloksista voidaan sanoa, että mikäli PS-sopimuksen kulut tulevat pysymään matalina ja säästämisen aloittaa jo nuorena, on mahdollista onnistua kerryttämään korkea säästösumma eläkevuosia varten. Tämä kuitenkin edellyttää onnistumista sijoituksissa ja PS-sopimuksen tekijän on syytä tarkkaan pohtia, mihin haluaa kiinnittää säästöjensä tuoton. Lisäksi eläkesäästäjän on mietittävä, haluaako hän säästöjensä olevan lukittuina 73-vuotiaaksi asti.

Tuleva lakimuutos pitkäaikaissästämisestä on tervetullut uudistus ja eläkesäästäjät saavat vihdoin eläkevakuutuksen rinnalle muitakin vaihtoehtoja. Lakimuutoksen koukerot saattavat tuntua tavallisesta säästäjästä hankalilta eikä kenenkään kannatakaan rynnätä tietämättömänä suin päin pankkiin avaamaan heti ensi vuoden alussa PS-tiliä veroedun toivossa. Myöskään eläkevakuutusta ei kannata enää tämän vuoden puolella ottaa. Järkevämpää on odottaa ja seurata hetken aikaa, miten esimerkiksi kulut tulevat lakimuutoksen jälkeen asettumaan.

Tulevaisuus näyttää, miten ikärakenteen muutoksen haasteet yhdessä ihmisten kokeman epävarmuuden kanssa saadaan ratkaistua. Tuoko PS-laki tilanteeseen helpotusta ja lisääntykö vapaaehtoisen eläkesäästämisen suosio entisestään? Se jää nähtäväksi. Odotetaan kuitenkin ensiksi, että lakiesitys saa eduskunnan siunauksen.

LÄHTEET

Ahonen Kati 2008. Eläketurvakeskuksen keskustelualoitteita. Yksityinen eläkesäästäminen – ilmiön yleistyminen ja sen syitä [verkkodokumentti]. [Viitattu 3.10.2009]. Saatavissa <http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=62808>

Arvopaperi 2009. PS-tuotteiden myynti alkaa aikaisintaan helmikuussa [verkkodokumentti]. [Viitattu 22.11.2009]. Saatavissa <http://www.arvopaperi.fi/uutisarkisto/article349394.ece?s=l&wtm=-19112009>

Eläketurvakeskus 2007. Suomen eläkejärjestelmä [verkkodokumentti]. [Viitattu 27.9.2009]. Saatavissa <http://www.etk.fi/Page.aspx?Section=40896>

ETLA 2007. Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos. Lassila J., Määttä N., Valkonen T, Keskusteluaiheita; Vapaaehtoinen Eläkesäästäminen tulevaisuudessa, 2007, 38 s. Discussion Papers ISSN 0781-6847; No. 1089

Finanssialan Keskusliitto 2008. Vakuuttaminen luo turvallisuutta. Vakuutus tutkimus 2008 [verkkodokumentti]. [Viitattu 5.10.2009]. Saatavissa Finanssialan Keskusliiton kotisivuilta http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_4072

Finanssialan Keskusliitto 2009. Säästäminen ja luotonkäyttö tutkimusraportti [verkkodokumentti]. [Viitattu 5.10.2009]. Saatavissa Finanssialan Keskusliiton kotisivuilta http://www.fkl.fi/www/page/fk_www_3767

Finanssivalvonta 2009. Vakuutussäästäminen [verkkodokumentti]. [Viitattu 10.10.2009]. Saatavissa http://www.finanssivalvonta.fi/fi/Saastajalle/Tuotteet_ja_palvelut/Saasto_ja_sijoitustuotteet/Vakuutussaastaminen/Pages/Default.aspx

Kallunki J.P., Martikainen M., Niemelä J. 2008. Ammattimainen sijoittaminen. Talentum, 310s.

Kela 2009. Kansaneläkelaitoksen tilasto 2009 [verkkodokumentti]. [Viitattu 11.10.2009]. Saatavissa <http://www.kela.fi/in/internet/suomi.nsf/NET/250901144126TL?openDocument>

Kokonaiseläke 2009. Eläketurvakeskuksen katsauksia; työeläke, kansaneläke ja verotus [verkkodokumentti]. [Viitattu 8.11.2009]. Saatavissa <http://www.etk.fi/Binary.aspx?Section=42845&Item=63622>

Korko-opas 2009. Pörssisäätiö; Sijoittajan korko-opas 2009 [verkkodokumentti]. [Viitattu 9.10.2009]. Saatavissa http://www.porssisaatio.fi/s/f/editor/attachments/korko-opas_2009_paivitys.pdf

Nordea 2009. Nordean säästämisen tutkimus 2009 [verkkodokumentti]. [Viitattu 10.10.2009]. Saatavissa <http://www.nordea.fi/Henkil%C3%B6asiakkaat/S%C3%A4%C3%A4st%C3%B6t+ja+sijoitukset/Neuvoja+sijoittamiseen/Nordean+s%C3%A4%C3%A4st%C3%A4misen+tutkimus+suomalainen+s%C3%A4%C3%A4st%C3%A4%C3%A4+tilille+vailla+suunnitelmaa/1146792.html?InkId=portal-fp|bestseller|saving|fi-fi|08sept09>

OP Horisontti 2035 esite. Osuuspankin rahastovalikoiman esite 2009 [verkkodokumentti]. [Viitattu 17.11.2009]. Saatavissa <https://www.op.fi/FI/Sivukansiot/YHTEISET%20SIS%c4LL%d6T/Henkil%f6/S%e4%e4st%f6%20sijoitus/Sijoitusrahastot/Suomi/Esitteet/OP%20Horisontti%202035%20esite.pdf>

OP-hinnasto 2009. Osuuspankin eläkevakuutuksen hinnasto 2009.

Osakeopas 2007. Pörssisäätiö; Osakeopas 2007 [verkkodokumentti]. [Viitattu 24.10.2009]. Saatavissa <http://www.porssisaatio.fi/s/f/editor/attachments/Osakeopas2007.pdf>

Sijoitusrahasto-opas 2009. Pörssisäätiö; Sijoitusrahasto-opas 2009 [verkkodokumentti]. [Viitattu 9.10.2009]. Saatavissa <http://www.porssisaatio.fi/s/f/editor/attachments/sijoitusrahastot.pdf>

Taloustaito 2009. Vanhoille eläkevakuutuksille uusia siirtymäsäännöksiä [lehtiartikkeli], Lokakuu 2009, s. 23–25.

Työeläke 2009. Arvio elinaikakertoimen vaikutuksesta [verkkodokumentti]. [Viitattu 23.11.2009]. Saatavissa <http://www.tyoelake.fi/Page.aspx?Section=45367>

Valtioneuvosto 2009. Pitkäaikaissäästäjän mahdollisuudet laajenevat [verkkodokumentti]. [Viitattu 30.9.2009]. Saatavissa <http://www.vn.fi/ajankohtaista/tiedotteet/tiedote/fi.jsp?oid=270635>

Veronmaksajat 2009. Vapaaehtoinen eläkevakuutus 2009 [verkkodokumentti]. [Viitattu 10.10.2009]. Saatavissa <http://www.veronmaksajat.fi/fiFI/omatveroasiat/vapaaehtoinenelakevakuutus/>

Vero-opas 2009. Pörssisäätiö; Vero-opas 2009 [verkkodokumentti]. [Viitattu 24.10.2009]. Saatavissa http://www.porssisaatio.fi/s/f/editor/attachments/veroopas030609_fi.pdf

LIITE 1

ELÄKEVAKUUTUS VS. SUORA RAHASTOSIJOITUS ERI KULUILLA

KERTYNYT SÄÄSTÖMÄÄRÄ 63-VUOTIAANA (tuotto 6,5 %)		Säästäjän ikä kun säästäminen aloitetaan			
		20 v	30 v	40 v	50 v
Kulut 1,0 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	175 522 €	90 874 €	44 471 €	18 443 €
Kulut 6,6 %	Eläkevakuutus 1000€	143 730 €	71 387 €	33 081 €	13 408 €
	Eläkevakuutuksen verohyöty 389 €	58 837 €	29 328 €	13 375 €	5 216 €
	Eläkevakuutus + verohyöty 1389 €	202 567 €	100 715 €	46 456 €	18 624 €
Kulut 5,4 %	Eläkevakuutus 1000€	147 067 €	73 109 €	34 421 €	13 765 €
	Eläkevakuutuksen verohyöty 389 €	59 587 €	29 707 €	13 390 €	5 355 €
	Eläkevakuutus + verohyöty 1389 €	206 654 €	102 816 €	47 810 €	19 120 €
Kulut 2,7 %	Eläkevakuutus 1000€	153 846 €	76 892 €	36 373 €	14 351 €
	Eläkevakuutuksen verohyöty 389 €	61 362 €	30 289 €	14 149 €	5 583 €
	Eläkevakuutus + verohyöty 1389 €	215 208 €	107 182 €	50 522 €	19 934 €

ELÄKEVAKUUTUS VS. SUORA RAHASTOSIJOITUS, TUOTTO 0 % & 6 %

KERTYNYT SÄÄSTÖMÄÄRÄ 63-VUOTIAANA (kulut 5,4 % ja 1 % *)		Säästäjän ikä kun säästäminen aloitetaan			
		20 v	30 v	40 v	50 v
Tuotto 0 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	42 690 €	32 762 €	22 834 €	12 906 €
Tuotto 6,5 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	175 522 €	90 874 €	44 471 €	18 443 €
Tuotto 0 %	Eläkevakuutus 1000€	27 252 €	21 101 €	14 999 €	8 647 €
	Eläkevakuutuksen verohyöty 389 €	11 441 €	8 208 €	5 834 €	3 364 €
	Eläkevakuutus + verohyöty 1389 €	38 693 €	29 309 €	20 833 €	12 011 €
Tuotto 6,5 %	Eläkevakuutus 1000€	147 067 €	73 109 €	34 421 €	13 765 €
	Eläkevakuutuksen verohyöty 389 €	59 587 €	29 707 €	13 390 €	5 355 €
	Eläkevakuutus + verohyöty 1389 €	206 654 €	102 816 €	47 810 €	19 120 €

* Eläkevakuutuksen kulut 5,4 % ja suoran rahastosijoittamisen 1 %.

LIITE 2

OLETUS 1:

KERTYNYT SÄÄSTÖMÄÄRÄ 63-VUOTIAANA (kulut 3,78 % ja 1 % *)		Säästäjän ikä kun säästäminen aloitetaan			
		20 v	30 v	40 v	50 v
Tuotto 5 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	119 062 €	69 163 €	37 448 €	16 897 €
Tuotto 10 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	476 530 €	183 503 €	68 808 €	22 868 €
Tuotto 5 %	PS-sopimus 1000€	96 216 €	55 050 €	29 058 €	12 648 €
	PS-sopimuksen verohyöty 389 €	37 428 €	21 414 €	11 304 €	4 920 €
	PS-sopimus + verohyöty 1389 €	133 644 €	76 464 €	40 362 €	17 568 €
Tuotto 10 %	PS-sopimus 1000€	412 035 €	158 629 €	58 152 €	18 312 €
	PS-sopimuksen verohyöty 389 €	160 282 €	61 707 €	22 621 €	7 123 €
	PS-sopimus + verohyöty 1389 €	572 317 €	220 336 €	80 773 €	25 435 €

* Eläkevakuutuksen kulut 3,78 % ja suoran rahastosijoittamisen 1 %.

OLETUS 2:

KERTYNYT SÄÄSTÖMÄÄRÄ 63-VUOTIAANA (kulut 5,4 % ja 1 % *)		Säästäjän ikä kun säästäminen aloitetaan			
		20 v	30 v	40 v	50 v
Tuotto 5 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	119 062 €	69 163 €	37 448 €	16 897 €
Tuotto 10 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	476 530 €	183 503 €	68 808 €	22 868 €
Tuotto 5 %	PS-sopimus 1000€	91 516 €	52 843 €	28 129 €	12 337 €
	PS-sopimuksen verohyöty 389 €	35 600 €	20 556 €	10 942 €	4 799 €
	PS-sopimus + verohyöty 1389 €	127 116 €	73 398 €	39 072 €	17 136 €
Tuotto 10 %	PS-sopimus 1000€	389 616 €	151 664 €	56 171 €	17 849 €
	PS-sopimuksen verohyöty 389 €	151 560 €	58 997 €	21 851 €	6 943 €
	PS-sopimus + verohyöty 1389 €	541 176 €	210 661 €	78 022 €	24 792 €

* Eläkevakuutuksen kulut 5,4 % ja suoran rahastosijoittamisen 1 %.

OLETUS 3:

KERTYNYT SÄÄSTÖMÄÄRÄ 63-VUOTIAANA (kulut 7,02 % ja 1 % *)		Säästäjän ikä kun säästäminen aloitetaan			
		20 v	30 v	40 v	50 v
Tuotto 5 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	119 062 €	69 163 €	37 448 €	16 897 €
Tuotto 10 %	Suora rahastosijoitus 1000 €	476 530 €	183 503 €	68 808 €	22 868 €
Tuotto 5 %	PS-sopimus 1000€	87 037 €	50 716 €	27 225 €	12 032 €
	PS-sopimuksen verohyöty 389 €	33 857 €	19 729 €	10 590 €	4 680 €
	PS-sopimus + verohyöty 1389 €	120 894 €	70 455 €	37 815 €	16 712 €
Tuotto 10 %	PS-sopimus 1000€	368 350 €	144 975 €	54 246 €	17 393 €
	PS-sopimuksen verohyöty 389 €	143 288 €	56 395 €	21 102 €	6 766 €
	PS-sopimus + verohyöty 1389 €	511 638 €	201 371 €	75 347 €	24 160 €

* Eläkevakuutuksen kulut 3,78 % ja suoran rahastosijoittamisen 1 %.

LIITE 3

LASKUISSA KÄYTETTY EXCEL-POHJA

Sijoittajan ikä	Sijoitus / vuosi	Kulu vakuutus maksusta (5 %)	Tuotto (6,5 %)	Kulu säästöstä (0,4 %)	Kulut yht.	Kertynyt säästö	Kertynyt säästö - verot
19						0,00 €	
20	1 389 €	69 €	85,77 €	5,62 €	75,07 €	1 399,70 €	1 007,78 €
21	1 389 €	69 €	176,75 €	11,58 €	81,03 €	2 884,42 €	2 076,78 €
22	1 389 €	69 €	273,26 €	17,91 €	87,36 €	4 459,32 €	3 210,71 €
23	1 389 €	69 €	375,63 €	24,62 €	94,07 €	6 129,87 €	4 413,51 €
24	1 389 €	69 €	484,21 €	31,73 €	101,18 €	7 901,90 €	5 689,37 €
25	1 389 €	69 €	599,39 €	39,28 €	108,73 €	9 781,56 €	7 042,73 €
26	1 389 €	69 €	721,57 €	47,29 €	116,74 €	11 775,39 €	8 478,28 €
27	1 389 €	69 €	851,17 €	55,78 €	125,23 €	13 890,33 €	10 001,04 €
28	1 389 €	69 €	988,64 €	64,79 €	134,24 €	16 133,73 €	11 616,29 €
29	1 389 €	69 €	1 134,46 €	74,35 €	143,80 €	18 513,39 €	13 329,64 €
30	1 389 €	69 €	1 289,14 €	84,49 €	153,94 €	21 037,59 €	15 147,07 €
31	1 389 €	69 €	1 453,21 €	95,24 €	164,69 €	23 715,12 €	17 074,88 €
32	1 389 €	69 €	1 627,25 €	106,65 €	176,10 €	26 555,27 €	19 119,80 €
33	1 389 €	69 €	1 811,86 €	118,75 €	188,20 €	29 567,94 €	21 288,92 €
34	1 389 €	69 €	2 007,69 €	131,58 €	201,03 €	32 763,60 €	23 589,79 €
35	1 389 €	69 €	2 215,40 €	145,19 €	214,64 €	36 153,36 €	26 030,42 €
36	1 389 €	69 €	2 435,74 €	159,63 €	229,08 €	39 749,01 €	28 619,29 €
37	1 389 €	69 €	2 669,46 €	174,95 €	244,40 €	43 563,07 €	31 365,41 €
38	1 389 €	69 €	2 917,37 €	191,20 €	260,65 €	47 608,79 €	34 278,33 €
39	1 389 €	69 €	3 180,34 €	208,43 €	277,88 €	51 900,24 €	37 368,17 €
40	1 389 €	69 €	3 459,29 €	226,72 €	296,17 €	56 452,36 €	40 645,70 €
41	1 389 €	69 €	3 755,17 €	246,11 €	315,56 €	61 280,98 €	44 122,30 €
42	1 389 €	69 €	4 069,03 €	266,68 €	336,13 €	66 402,88 €	47 810,08 €
43	1 389 €	69 €	4 401,96 €	288,50 €	357,95 €	71 835,90 €	51 721,84 €
44	1 389 €	69 €	4 755,10 €	182,91 €	252,36 €	77 727,64 €	55 963,90 €
45	1 389 €	69 €	5 138,07 €		69,45 €	84 185,26 €	60 613,39 €
46	1 389 €	69 €	5 557,81 €		69,45 €	91 062,62 €	65 565,09 €
47	1 389 €	69 €	6 004,84 €		69,45 €	98 387,01 €	70 838,65 €
48	1 389 €	69 €	6 480,93 €		69,45 €	106 187,49 €	76 454,99 €
49	1 389 €	69 €	6 987,96 €		69,45 €	114 495,00 €	82 436,40 €
50	1 389 €	69 €	7 527,95 €		69,45 €	123 342,49 €	88 806,59 €
51	1 389 €	69 €	8 103,03 €		69,45 €	132 765,07 €	95 590,85 €
52	1 389 €	69 €	8 715,50 €		69,45 €	142 800,12 €	102 816,09 €
53	1 389 €	69 €	9 367,78 €		69,45 €	153 487,45 €	110 510,97 €
54	1 389 €	69 €	10 062,46 €		69,45 €	164 869,46 €	118 706,01 €
55	1 389 €	69 €	10 802,29 €		69,45 €	176 991,29 €	127 433,73 €
56	1 389 €	69 €	11 590,20 €		69,45 €	189 901,05 €	136 728,76 €
57	1 389 €	69 €	12 429,34 €		69,45 €	203 649,94 €	146 627,96 €
58	1 389 €	69 €	13 323,02 €		69,45 €	218 292,50 €	157 170,60 €
59	1 389 €	69 €	14 274,78 €		69,45 €	233 886,84 €	168 398,52 €
60	1 389 €	69 €	15 288,42 €		69,45 €	250 494,80 €	180 356,26 €
61	1 389 €	69 €	16 367,93 €		69,45 €	268 182,29 €	193 091,25 €
62	1 389 €	69 €	17 517,62 €		69,45 €	287 019,46 €	206 654,01 €
YHT.	59 727 €	2 986 €	233 278,81 €	3 000,00 €	5 986,35 €	287 019,46 €	206 654,01 €